

SZABADFALVI JÓZSEF

A MEGYASZÓI
FESTETT
ASZTALOSMUNKÁK
1735—BŐL

BORSODI
KISMONOGRÁFIÁK

9

SZABADFALVI JÓZSEF

**A MEGYASZÓI FESTETT
ASZTALOSMUNKÁK
1735-BŐL**

**HERMAN OTTÓ MÚZEUM
MISKOLC, 1980**

Lektorálta:
Tombor Ilona
Veres László

A sorozatot szerkeszti:
Szabadfalvi József

Technikai szerkesztő:
Viga Gyula

Fedőlap:
Valent Ede

Rajz:
Kárpáti László

Fényképeket készítette:
Kamarás Jenő
Valent Ede

ISSN 0324—4563
ISBN 963—01—2852—7

Felelős kiadó: *Dr. Szabadfalvi József*

ELŐJÁRÓBAN

A miskolci Herman Ottó Múzeum egyik jelentős gyűjtemény-együttese a megyaszói református templom 18. századi festett mennyezet- és karzatdeszkái. A festőasztalosságnak ezt a több mint harmadfélszáz éves remekeit kívánjuk feldolgozni, megszólaltatni.

A profán és az egyházi épületekben elhelyezett festett asztalosmunkák iránt már a 19. század utolsó harmadában fellendült az érdeklődés. Régészeti, műemléki, történeti és néprajzi tanulmányok, munkák raja foglalkozott a festőasztalosság táji megjelenésével. Talán a legelső publikációk *Myksowszky Viktor* és *Könyöki József* tollából az Archeológiai Közlemények és az Archeológiai Értesítő 1870-es évi köteteiben éppen tájunk szomszédságából, Felső-Magyarország templomainak festett asztalos remekeiről íródtak.¹ Rejtelmeket könyvek és tanulmányok tárják fel. A klasszikus értelemben vett iparművészetnek ez a sajátosan szép megnyilvánulása méltán kiérdemelte a kutatók és a társadalom érdeklődését. Márcsak azért is, mert összekötő kapcsolatot képez az ún. magas művészet és a népművészet között.

A Borsod—Miskolci Múzeumba — így hívták a Herman Ottó Múzeumot századunk első felében — kerülésének körülményeivel, megyaszói deszkák művészi elemzésével, valamint a templom feltárásával már a századfordulón *Szendrei János* foglalkozott több rövidebb tanulmányában, valamint az ismert miskolci

1 *Myksowszky Viktor*: Liptómege középkori építészeti emlékei. Arch. Közl., XI. 1877. 44—45; *Myksowszky Viktor*: Árva megye műemlékei. Arch. Ért., XIII. 1893. 428.; *Könyöki József*: Visszapillantás a Nyitra, Turóc és Liptó megyékben tett régészeti kirándulásra. Arch. Közl., V. 1871. 84—97.

monográfiájában.² Igen sok használható információt közölt ugyancsak a századelején a templom lelkésze *Zombory Gedő*.³

A megyaszói festett deszkákkal legrészletesebben *Tombor Ilona* 1968-ban megjelent könyvében (*Magyarországi festett famennyezetek*) foglalkozik. A kötet adattárában a következőket olvashatjuk: Az 1735-ben festett 58 egész és 6 fél tábla a miskolci Herman Ottó Múzeumban, az ugyanonnan származó 16 karzat-tábla és a szószék koronája ugyanott található. Közli a felíratot, valamint a reá vonatkozó irodalmat. A könyv tanulmány részében néhány helyütt hivatkozik még rá.⁴ Az említett szerző ugyan ezen témával foglalkozó más munkáiban a megyaszóiakkal nem, ill. alig foglalkozik.⁵ *Tombor Ilona* publikációin kívül csak néhány iparművészeti és népművészeti munka említi, további bősegebb információval ezek sem szolgálnak, hasonlóképpen, mint a régebbi és az újabb helyi monográfiák.

A festett asztalosmunkák feltárása — igen örömdetes — évtizedünkben fellendült. Az említett monográfiák szinte fellendítették a területi kutatást, az újabb és újabb anyagfeltáró leírásokat, tanulmányokat. Múzeumi évkönyvekben, folyóiratokban, egyedi kötetekben megjelent tanulmányok dolgozzák fel egy-egy templom festett deszkáit, s egyéb bútorzatát. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is egy team alakult és célul tűzte a megye idevonatkozó teljes anyagának felgyűjtését, feldolgozását és közreadását.⁶

2 Szendrei János: Magyar díszítmények. Művészi Ipar, 1891. 3.; Szendrei János: A keleti és nyugati művészet hatása a magyar díszítményekre. Művészi Ipar 1892. 13—14.; Szendrei János: A megyaszói ref. templom magyar stílusú díszítményei 1735-ből. Magyar Iparművészet, IV. 1901. 157.; Szendrei János: Miskolc város története. II. Bp., 1904. 276—279.

3 Zombory Gedő:

4 Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékeik a XV—XIX. századból. Bp., 1968. 50, 165.

5 Tombor Ilona: Borsodi festett asztalosmunkák a XV—XIX. században. Bp., 1967.

6 A kutatás célja a tájegység anyagának monografikus feltárása.

A TEMPLOM TÖRTÉNETE

A községet a Váradi regesztrum említi először *Medueazu* formában. A *Földrajzi nevek etimológiai szótára* szerint a község neve valószínűleg a *meggy* + *aszó* (völgy jelentésű) szavak összetétele.⁷ A *Fenyér* patak két pontján fekvő település hajdan két külön helység volt: *Al-* és *Fel-Megyaszó*, a 14. században pedig *Bertalantelke* néven ismeretes. 1567-ben a török elpusztította,⁸ a 17—18. században mezőváros, pecsétnyomóján egy medve kürtől.⁹

Az eredetileg középkori erődtemplom valószínűleg a 13—14. században épült. *Zombory Gedő* szerint a község és a templom 1420 körül „cseh telep” volt, erős kőfallal is a husziták vették volna körül. A szerző, aki a leglényegesebb adatokat szolgáltatta az épület és az eklézsia történetére, 1867-től a község református lelkésze, s itt igen sok helyi hagyományt, népmondát megismerhetett.¹⁰ *Szendrei János* szerint a sarokbástyás „erődítmény” a törökkorban készült.¹¹ A községet és a templomot 1599-ben

7 Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Bp., 1978. 415.

8 Csikvári Antal: *Zemplén vármegye*. Bp., 1940. 203.

9 Csőri István: *A megyaszói templomerőd*. A sárospataki Tiszáninneni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményének Faluszemináriuma AT. 1947.

10 Zombory i. m. 269.; Vö. még Szendrei János: *A megyaszói ref. templom magyar stílusú díszítményei 1735-ből*. In.: *Dongó Gyárfás Géza* (szerk.): *Adalékok Zemplén vármegye történetéhez*. VII. Sátoraljaújhely, 1902. 65—66.

11 Szendrei i. m. 1901. 155.

török-tatár sereg elpusztította, a hajdúk 1606-ban telepedtek be.¹² Megyaszó a Sajó és a Hernád vidékének az egyik hajdú települése.¹³

A templomot 1615-ben építették újjá, a torony feljárójában ezt felirat is jelzi: „Anno 1615. Item 29 Aprilis Hemater Nagy Mihály Master Georg Scholtesz...” A torony építését, tehát Nagy Mihály irányítása mellett Soltész György mester végezte. Egy másik adat is őrzi az építés idejét és gondjait: *Kazinczi Ferenc* Zemplén megye levéltárának tárgymutatójában Tardi György 1615-ben írt levele mellé a következő megjegyzést teszi: „Alig lehetett érteni a nagy bölcsesség miatt mit akar. A megyaszaiak templomot építettek. Már vége felé voltak az építésnek. Akkor kéri a vármegye oltalmát.”¹⁴ Majd adókedvezményt is kérnek. Esztergomi Gábor, aki 1776 és 1807 között volt Megyaszon lelkész, a következőket jegyezte az 1721. évi vármegyei vallási összeírás helyi templomvizsgálati jegyzőkönyvébe...: „Habet templom ex fundamento a Reformis Anno Domini 1615. ... exstructum, Turnum eidem Anno Domini 1704.” A templomot ex fundamento 1615-től, Tornytól 1704-től a megyaszói Reformátusok maguk építették. 1721-ben Zemplén vármegyében csak Megyaszon volt református templom.¹⁵

A református falut és templomát, *Zombory Gedő* publikációja szerint, 1645-ben szerzetesek és fegyveresek támadták meg és el akarták foglalni. Hadd idézzem itt a leírást: „Előre járt a parancs, hogy egy férfi se merjen fegyvert fogni, ellenállani. A kijelölt napon a férfiak ott hagyták a községet, kimentek a közeli halomra. A nők pedig fegyvert fogtak s ki seprővel, ki pizskafával, laskasodróval, kővel, forró vízzel felfegyverkezve, nemcsak ellene állottak a cserepároknak — barátoknak — de pár órai harc után ki is verték őket a faluból. Ennek a hősi ellenál-

12 *Hankó Zoltán* történeti munkája a Zempléni Múzeum Adattárában.

13 *Dankó Imre*: Sajó-Hernád vidéki hajdú telepek.

14 *Csőri István*

15 *Pauler Gyula*: Századok, 1869.

1. kép. A megyaszói templom

lásnak emlékét a templomban egy nehezen kibetűzhető felirat őrizi, s egy régi irat, hogy egy Weisz nevű német kapitány golyói átluggatták a torony gombját.”¹⁶

Szendrei János és Hankó Zoltán szerint¹⁷ a meggyasói templom leégett akkor és ennek következtében kapta új tetőszerkezetét és lapos famennyezetét, amely ekkor még csak egyszínű zöldre volt festve, majd ezt festették át 1735-ben a napjainkig reánk maradt módra. Az az állítás, amely szerint a 17. században festetlen zöld lett volna, egyetlen adattal sem támasztható alá. A reánk maradt táblákon sem látható előzetes zöld lefestés nyoma.

1702-ben vásárolták meg a harangot, ez után épült a torony és 1704-ben készült a szépen festett szószék is. A Rákóczi-szabadságharc bukása következtében, 1711 után a község a fejedelem nővérére Ilonára, Aspermont császári tábornok feleségére szállt, talán innen is datálható a táblák közül a kétfejű sast ábrázoló (3. tábla). A templom lelkésze 1727 és 1747 között Selyebi János volt,¹⁸ az ő szolgálati ideje alatt készültek — a későbbiekben ismertetett körülmények között — a festett mennyezeteszkák.

1800-ban a festett mennyezet bizonyos javításra, igazításra szorult, a helyi egyház irattárában az 1800. évi 19. sz. iratban idevonatkozóan a következőket olvashatjuk: „Én alább megnevezett bizonyítom, hogy a Nes Megyaszai Refor. Sz. Eklésiának az templomban megkívánható Asztalos munkát, úgymind székeket és kart és korona újjítását becsületesen elvégezvén, engemet is az Nemes Ekklesia tökéletesen kielégített, és semmivel adós nem maradt, melyből adom Nevem felírásával megerősített leveletem. Signal Megyaszó die 11. 8-bris 1800. Asztalos Maister Bede Pál.”¹⁹

A templom felújítását és korszerűsítését már a 19. sz. közepén

16 Zombory i. m.

17 *Szendrei* i. m. 1901. 155.; *Szendrei* i. m. 1902. 332.; *Hankó* i. m. 343.

18 *Csőri* i. m. 1955. 48.

19 *Csőri* i. m. 1955. 22.

elhatározták, 1848-ban vásárolták meg a toronyórát.²⁰ 1855-ben felmerült a presbitériumban a templom megnagyobbításának gondolata is. 1856. március 16-án elhatározták, hogy a nagyobbitást elhagyják, de a tornyot másfél öllel megemelik. Március 20-án a közgyűlés a következő határozatot hozta: A telkesek 20, a féltelkesek 10, a negyedtelkesek 5 forint, a zsellérek pedig 2,5 forintot ajánlanak erre a célra. Ez után a presbitérium megkötötte a szerződést Berki Ferenc tokaji kőműves mesterrel 450 forintért és Velhawsky Mátyás tokaji ácsmesterrel 550 forintért. A források azt is megőrizték, hogy a munkát igen gondatlanul végezték el. Ezt követte 1873-ban a templom tetejének újra zsindelyezése, majd 1885-ben az orgona megvásárlása.²¹

²⁰ Csőri i. m. 1955. 25.

²¹ Hankó i. m. 345.; Csőri i. m. 1955. 31.

A TÁBLÁK ÚTJA A TEMPLOMBÓL A MÚZEUMBA

A megyaszoí református templom az ezredfordulóra nagyon kicsinek bizonyult. A bővítést, pontosabban az átépítést, a presbiteri gyűlés már 1899-ben elhatározta, ismét gyűjtést indítottak és terveket készítettek. 1900. november 10-én a „lelkész előadja, miszerint felhívása, lelkesítő beszédje, a templom roskadozása, életveszélye láthatásának dacára . . . az összeg lassan foly be”. 1901. január 12-én a jegyzőkönyvbe a következőket jegyezték be: „Miután a templom minden órával életveszélyesebbé válik, az építéséhez a koratavasszal az egyház hozzáfog.” Ezen a presbiteri ülésen olvasta fel a pap a vallás és közoktatásügyi miniszter leiratát a templomépítéssel kapcsolatban. Ebből egy rövid citátum: „A műemlékek országos bizottsága f. év október 16-án tartott üléséről 162. sz. alatt kelt jelentése szerint Sztéhlo Ottó bizottsági műépítése által megvizsgáltatta a kérdéses templomot, melynek magyar ízlésben festett famennyezete és karzatának kazettáin kívül egyedüli ritka nevezetessége az élére állított $\frac{1}{2}$ nyolcszögű apszis. Ennek műtörténeti szempontból való fenntartása kívánatos . . .”²² Az időszak lelkésze *Zombory Gedő* még az építés éveiben publikált cikkében a következőképpen emlékezik: „A régi templomhoz most, 1901-ben két új szárnyat építünk, mivel a régi magában túlságosan kicsinynek bizonyult, s a hívőket befogadni nem volt képes . . . Az építés a Műemlékek Országos Bizottságának terve szerint történik.” Az építést Nagy Rezső miskolci és Tarczal János sárospataki építészek végzik. „E vármegyében először itt alkalmazták a Rabitz-féle boltozat építést, Melocco pesti gyárából s amely oly szép, mint

²² Csőri i. m. 1955. 33, 35, 36.

olcsó.” A kőművesmunka 36 650, a teljes átépítés mintegy 50 000 koronába került.²³ Az új templom felszentelése 1902. október 19-én volt, ez jelzi az építés befejezését is.

Az átépítés során megbolygatták a templom közvetlen környékét is. A korabeli krónikás erről is hírt ad: A templom körül korábban sánc állott, majd fallal vették körül. A munkálatok során itt házakra és kemencék nyomaira bukkantak. A templom alatt „verem alakú üregeket találtak”, ebben élelmet, lőszert stb. találtak. A középkori eredetű erődített templomot *Szendrei János* megásatta, kriptát nem talált, az épületen kívül fegyverek és csontok kerültek elő. A „régí szakálas puszkákat” a templomban helyezték el.²⁴

A templom átépítésének lett áldozata a festett mennyezet, a deszkákat leszedték, valószínűleg nem a legnagyobb gondossággal. Erről a község történetét megíró *Hankó Zoltán* így ír: „Más részét eltűzelték a templom építésénél dolgozó munkások, így csak egy része van a múzeumban.”²⁵

A miskolci Herman Ottó Múzeum történeti dokumentációja őriz néhány *Szendrei János*hoz írott levelet a megvaszói templom feltárásáról.²⁶ A falu lelkésze, Zombori Gedő 1901. május 11-én kelt levelében hírül adja a középkori templom falában talált lőréseket. Megemlíti azt is, hogy a deszkákat átvenni várják az Iparművészeti Múzeum szakembereit. Egy június 5-én kelt levelében ugyancsak említi a deszkák dolgát: „Az iparművészeti múzeum nem ír.” Az 1901. június 20-án írott levélben hívja fel *Szendrei János* figyelmét egy érdekes leletre: „A templom közepén egy üreget találtunk, furcsa, mintha gabona verem lett volna.” Egy augusztus 19-ével datált levélben ismét a táblákról tesz említést: „A táblák iránt még senki sem intézkedett. Még nagys. Hodinka úr sem írt a felajánlott tárgyak dolgában.” Sztéhlo Ottó a Műemlékek Országos Bizottsága képviselőjeként

23 Zombori i. m. 1901. 268—272.

24 Csőri i. m. 1901. 272.; *Szendrei* i. m. 1902. 65—66.

25 *Hankó* i. m.

26 HOM. HTD. *Szendrei*-hagyaték.

járt Megyaszón. Szendrei Jánosnak egy 1901. június 22-én kelt levelében a következőket olvashatjuk: „A pap kéret, hogy ha meg akarod nézni a templom padlója alatt talált köralakú, mintegy 1½ méter átmérőjű földbe vájt üreget, légy szíves azt mielőbb, talán a jövő hét folyamán megcselekedni.”

Az előbb említett levélegyüttes közül néhány Petró Józseftől, a Borsod—Miskolci Közművelődési és Múzeumegyesület főtítkárától származik. A címzettje ezeknek is Szendrei János, aki már 1901 nyarán felajánlhatta, hogy a megyaszói festett deszkák a Borsod—Miskolci Múzeumba, Miskolcra kerülnek. Álljon itt teljes terjedelmében Petró József 1901. július 12-én kelt levele, amelyet az Egyesület cégjelzéses levélpapírján írt:

Borsod—Miskolci Közművelődési és Múzeumegyesület

Kedves Barátom!

Polgármesterünk gyengélkedik ezért nekem adta át f. hó 7-n kelt kedves leveledet a megyaszói menyezet ügyében azzal hogy fejezzem ki Neked az ő köszönetét. —

Ezt az ő köszönetét én bizony megtoldom a magaméval és mindnyájunkéval, mert ez a menyezet kétségtelenül nagyon érdekes dísz lesz a mi múzeumunknak, és minket kétszeresen érdekel azért, mert miskolci mestereknek a munkája; — a te szíves érdeklődésed és befolyásod nélkül pedig bizonyára nem jutottunk volna hozzá.

Utasításod értelmében ma írtam Zombory lelkész úrnak, és a mint választát megkaptam, a beszállítás iránt sietünk majd intézkedni. —

Újságolom, hogy 1000 koronát kaptunk a minisztériumból. — Meglehet különben, hogy te korábban tudtad. —

Múzeumunkat és magamat is szíves jó indulatodba ajánlva a régi szeretettel maradok

Miskolczon 1901. július 12.

Öszinte híved

Petró József

A táblák átvétele azonban akadályba ütközött, talán azért is, mert korábban más múzeumnak szánták. Petró József 1901. november 7-én így ír Szendrei Jánosnak: „Most pedig a megyaszói deszkatáblák ügyében akarlak kérni. — Múzeumőrünk kint volt, de ott azt mondták neki hogy egyelőre nem adhatják ide, mert

neked is ígértek belőle, meg Patakra is akarnak küldeni. — Arra kérünk tehát, légy kegyes kieszközölni hogy küldjék be ide az egészet. Itt neked is kényelmesebb lesz kiválasztani, a mit el akarsz belőle vinni, és jobb volna nekünk, ha azt is veled egyetértően itt állapíthatnánk meg hogy melyik részt kell majd Patakra átengedni.” A festett mennyezetdeszkák átadása még tovább is elhúzódott, bár Szendrei a fenti kérésnek eleget tett. Ezt nyugtázza Petró József 1912. január 8-án, s megemlíti, hogy sürgős lenne az átvétel, mert azokat a múzeum tavaszi hivatalos megnyitójára már kis is szeretnék állítani. A várva várt esemény, az átadás még ugyanebben a hónapban, tehát 1902 januárjában megtörtént. Erről így ad hírt Petró József levele: „Hálásan köszönöm szíves értesítéseted a megyaszói táblákra vonatkozólag. — Mindenesetre sietünk a zsákkal, és szombaton mennek a híveim, hogy pakoltassák és hozassák, — mert szeretném, ha tavaszra a táblák már helyükön is lennének. — Ha sikerülhet, mi is menyezetet csinálnánk belőlük a nagy termünkbe.”

A Borsod—Miskolci Közművelődési és Múzeumegyesület jegyzőkönyvei is folyamatosan hírt adnak a megyaszói festett táblák múzeumba kerüléséről. Az 1901. augusztus 31-én Petró József, a múzeumi bizottság elnöke közli, hogy Szendrei János bejelentette, hogy a táblákat felajánlják a Borsod—Miskolci Múzeumnak. Az 1902. február 18-án tartott múzeumi bizottsági ülésen az elnök bejelentette a beszállítást, majd a szeptember 10-én tartott ülés jegyzőkönyve szerint a táblákat el is helyezték. Így az 1902. október 26-án nyitott első állandó kiállítás rangos részévé váltak a megyaszói táblák.²⁷

Az átadás tényét a deszkák is megőrizték; az egyiken (17. kép) a következő szöveg olvasható: „Ezen Mennyezetrészeket a B. miskoczi Múzeumnak ajándékozta a megyaszói ev. ref. egyház 1901-ben. Felrakta Kiss Lajos ev. ref. főgym. tanár úr terve szerint Marton Sándor miskolczi asztalos mester 1902. március hónapban. Petró József múzeumi elnök és Molnár József múzeumőr

²⁷ Hankó i. m. 335.

úrak felügyelete alatt. A festést javította Schützel László festő. 1902. március 12.” A megkopott deszkákat tehát egy felfogadott festővel javíttatták. Ez a beavatkozás inkább ártott mint használt, erre majd hátrább részletesebben visszatérek.

A megyaszói festett mennyezetdeszkák átvételét a korabeli múzeumi kiadvány, a *Borsod—Miskolci Közművelődési és Múzeumi Egyesület Évkönyvének* több kötete is nyugtázta: az 1901. évi kötetben az egyesület főtitkára, Szentpáli István főtitkári beszámolójában a következőket mondta el: „Fényesen gyarapodott továbbá múzeumunk, mely most már nagyobbára rendezve van és a nagyközönség rendelkezésére áll. Több értékes tárggyal szaporodtak a múzeumunkban elhelyezett tárgyaink, melyek közül legérdekesebb a megyaszói templom asztalos dekorációja.” A Közművelődési és Múzeumi Egyesület 1902. évi május 22-én megtartott jegyzőkönyve a következőket örökítette meg: „Olvastatott Petró József, a múzeum-bizottság elnökének évi jelentése. A jelentés örömmel számol be múzeumunk lefolyt évi gyarapodásáról. A gyarapodás közt a legszembetűnőbb s a legértékesebb a megyaszói (!) ev. ref. templomnak 2 miskolci asztalos által 1735-ben festett a múzeumunknak ajándékozott mennyezet deszkázata, mely Kiss Lajos ev. ref. főgym. rajztanár és Molnár József múzeum-őr útmutatása szerint múzeumunk nagytermének mennyezetén helyeztetett el.”²⁸ Petró József a múzeum-bizottság elnöke beszámolójában további információkat is közöl: „... Asztalos Imre és Asztalos István miskolci asztalos mesterek festették gyönyörű magyar stílusban. Az ehhez tartozott karzatdeszkázattal mi is a karzat előrészét díszítettük fel, a szószék mennyezetét karzatunk délnyugati szögletéhez erősítettük, az emléktáblát pedig szintén a karzaton a főbejárattal szemközt levő falra helyeztük.” Megemlíti még, hogy a táblákat Kiss Lajos tanár tanítványai lemásolták és albumba gyűjtötték.²⁹

28 Borsod—Miskolci Közművelődési és Múzeumi Egyesület Évkönyve (a továbbiakban B—M. K. M. E. Évk.). Miskolc, 1902. 17.

29 B—M. K. M. E. Évk. 1902. 23.

A Borsod—Miskolci Múzeum ismertető katalógusa c. kiadvány, amely 1902-ben jelent meg, a kiállításról a következő ki-
merítő híradást adja:

„A földszinti nagyterem karzatára fölmenve, a mennyezeten köröskörül láthatók a megyaszói régi ev. ref. templom festett deszkamennyezetének maradványai, az eredeti kazettázott, vagyis négyzetes mezőkbe való beosztásnak megfelelő elhelyezésben. A terem hosszirányban jobb- és baloldalon egy-egy sorban 11—11, a végein pedig két-két sorban 19 és 20, összesen 61 négyzetes díszítmény. Ugyancsak a templomi karzat mellvédjének deszkára festett díszítményei a bejárattal szemközt, itt is a karzat mellvédjére erősítvék. A templomi szószék hangfogója szintén eredeti helyzetéhez hasonlólag, a karzat egyik szöglete alá van erősítve. Az a két tábla pedig, melyeken a felavatás egykorú feliratai olvashatók, a mennyezet alatt, a terem két végfalának közepére vannak erősítve.

A bejárattal szemben levő nagyobb tábla felírása:

D. T. O. M.

Tiszteletes Selyebi János Uram Praedocátorságában és T. Ze(ny)ei Ábrahám Ur(am) Mesterségében, Az Ecclesiának közönséges kölcségével építetett ez a Mennyezet az akkori érdemes Előljáróknak (s)erénységök által; kik(nek) Nevek emlékezetben hagyatík ilyen rendel: Hadnagy N. Szabó János Uram, Ispán Cserhádi János Uram. Tanácsbéli személylek Nagy János, Harkácsi Bálint, Szilasi János, Bíró N. János, Lapis Péter, Mácsai János, Vas Péter, Tóth Miklós, Nagy András, Polgári János, Szarka Ger-gely, Bosvai Márton.

Anno Doni
MDCCXXXV,
die 4. Febr:

Mádi János hites Notárius írta.”³⁰

A megyaszói festett karzatdeszkák és mennyezetdeszkák évtizedekig szerepeltek a miskolci múzeum Papszeren álló épületében a kiállításon, azt végérvényesen csak az 1950-es években bontották le és helyezték raktárba. A *Vezető a Borsod—Miskolci múzeumban* c., 1929-ben Miskolcon megjelent kiadványban a következőket találhatjuk: „A karzaton s a terem mennyezetén

³⁰ A Borsod—Miskolci Múzeum ismertető katalógusa Miskolc, 1902. 70—71. A másikat az 1. sz. táblán közlöm.

a megyaszói ref. templom deszka mennyezet látható. ... A karzaton kényelmesen feljutni a Régiségtár 1. sz. terméből.”

Az 1901-ben beszállított deszkákat *A régiségtár leltár jegyzéke*, 1. sz. 1—8782. c. leltárkönyvbe a 32. lapon jegyezték be a következő számok alatt:

2848. Tábla feliratos (mesterek nevei) 1735.

Megyaszó, 1. db fa. Ajándékozó: Megyaszó ref. egyház.

2847. Szószék tető

2849. Feliratos (előljárók nevei)

2850/2910. Mennyezettáblák, 61 db.

2911/2927. Karzat mellvédek deszkái 17 db.

A leltárkönyv megőrizte a gyarapodási napló számát is: 992.

A díszes táblák megérték a felszabadulást, azokat az 1953. évi újraleltározás során is hiánytalanul számba vették a következőképpen:

53.4715.1. Megyaszó templom berendezéseiből szószéktető pezikán alakjával. 1. db. festett fa. Megyaszó 1735. Ajándékozó: Megyaszó ref. egyház. Régi leltár: 2847.

53.4716.1. Festett tábla a megyaszói ref. templomból a mesterek nevével. 1735. Régi leltár: 2848.

53.4717.1. Feliratos tábla az előljárók nevével. Régi lelt. 2849.

53.4718.1. Mennyezettáblák, színesen festettek növényi figurális tb. mintákkal. 61 db festett fa. Méret 80×80 , 80×100 .³¹ Régi lelt. 2850—2910.

53.4719.1. Karzat mellvédjének deszkái színesen festett növényi mintákkal. Festett fa. 17. db. Méret: különféle. Régi lelt. 2911—2927.

53.4720.1. Karzat előrész deszkalapja.

A megyaszói templomból származó deszkák közül napjainkban a következők találhatók:

Mennyezetdeszka egész	60 db
Mennyezetdeszka hiányos	3 db
Karzatdeszka egész	9 db

³¹ A mennyezetdeszkák mindegyike 80×80 centiméteres. A 80×100 cm-esek csak a karzatról lekerült táblák lehettek.

Karzatdeszka hiányos	1 db
A mennyezetdeszkák találkozásánál elhelyezett kis rozetta	43 db
Szószerék tető	1 db

A KÉSZÍTŐKRŐL

A meggyaszói festett táblák készítésének idejét, pontosabban az évét s az alkotók nevét a táblák egyike pontosan megöröktette: „*Anno Doi 1735. Die 12. Februarii Isten Segedelve Által. Munták ezen mukát Miskoltzi mester Emberek. Asztalos Imre Asztalos István*” (1. tábla). A mesterek feltételezhetően apa és fia vagy testvérek lehettek. Másutt is előfordul, hogy nem egy, hanem két mester vállalta el egy-egy templom asztalos munkáját. Egymásnak jobban tudtak keze alá dolgozni, lehetett az egyik jobb asztalos, a másik esetleg jobban értett a pingáláshoz. A tőkeerősebb vállalkozásokhoz is kellett két mester pénze. Két festő asztalosmester hamarabb is és biztosabban be tudott fejezni egyetlen szezónban, tavasztól ősziig egy nagy munkát is, pl. egy templom összes asztalos munkáját.

Asztalos Imre festette át 1734-ben a noszvaji templom megkopott deszkáit, ezt az egyik tábla is megörökíti: „*Isten segedelméből munkálta Miskolci Asztalos Imre, 1734.*”³² Már századunk elején felfigyelt Szendrei János, hogy a miskolci avasi templomban is fellelhető Asztalosék kezemunkája: „... művészi hírukért a harmadik vármegyébe hordták őket, s jóllehet kisebb fogason és templomi székeken reá ismerünk kezük munkájára az avasi templomban is, nagyobb megbízatásokra nem tudtak szert tenni...”³³ Tombor Ilona azt is felveti, hogy az elpusztult golopi deszkákat is a fenti két miskolci mester készítette, sőt a nád-

32 Kovács Béla: A noszvaji templom festett famennyezete. Az Egri Múzeum Évkönyve, III. Eger, 1965. 145—164.; Tombor i. m. 1967. 30—50.

33 Szendrei i. m. 1904. II. 579.; Szendrei i. m. 1902. 66.

újfalusi (Nógrád m.) kis rozetták is a megyaszóiakra emlékeztetnek.³⁴

Az *Asztalos* név minden valószínűség szerint a foglalkozásnévből eredeztethető. Először megkülönböztetésként csak ragadványnévként kerülhetett a mesterek neve mellé, majd erre esett át a név hangsúlya. A hátrább említett nevek majdnem mindegyikénél helységnév kapcsolódik a mesternevekhez: pl. Zilahi *Asztalos János*. Itt említem meg, hogy a 16—17. században a festő asztalosokat *menzátornak*, *menszátornak* vagy *képiróknak* említik. 1642-ben az Erdélyi Magyarfölpösön *Mensarius Johannes* dolgozott. Vajdahunyadon 1618-ban, ill. 1626-ban *Csengeri Képiró János*, majd *Képiró Jakab* festett.³⁵ A szepesi református templomot 1583-ban „*Asztalgyártó Máthé* megírá festékkal a bóth alatt.” 1670-ben Felsőboldogfalván *Szombatfalvi Asztalos András* és *János* dolgozott. Nagypetri templomát *Zilahi Asztalos István* (1713), Szászmatéét *Zágoni Asztalos János* (1725) festette. Az edelényi templom mennyezetét 1705-ben *Asztalos Imre* festette. Hadd említsek az irodalomból még néhány idevonatkozó nevet: *Abonyi Asztalos Ferenc* (1720. Biharpüspöki), *Abonyi Asztalos János* (1720—1734. Nagyberég), *Asztalos László* (1754. Székesfehérvár), *Asztalos Mihály* (1700. Tarcsafalva), *Gyalui Asztalos János* (1690, 1715. Kalotaszeg) stb.³⁶

Az *Asztalos* családnév a 18. században Miskolcon később is előfordul: 1726-tól a városi összeírások is említik *Asztalos Imre* és *István* nevét. *Asztalos Márton* és *András* 1754—1755-ben házassal bíró „nemesek”.³⁷

Hogy mióta dolgoznak Miskolcon asztalosmesterek, sajnos nem tudjuk, valószínűleg a középkor századaiban is dolgoztak már itt. 18. századi meglétüket éppen a megyaszói templom festett mennyezettáblái bizonyítják. Céhet azonban igen későn alapítottak, többszöri előterjesztésük után 1799-ben kapták meg a

34 Tombor i. m. 1968. 51—52.

35 Vilhelm Károly: Festett famennyezetek. Alakos ábrázolások a XV—XVIII. századi erdélyi templomokban. Bukarest, 1975. 36—37.

36 Tombor i. m. 1968. 127, 195, 313—316.; Vilhelm i. m. 36—37.

37 Kovács i. m. 148.; Szendrei i. m. 1904. 508.

céhlevelet. Ekkor kelt pecsétjük, innen kezdődik jegyzőkönyvük, amelynek első oldalán többek között a következőket olvashatjuk: „... mi alább ki nevezetendő Miskolcz városában most élő asztalos mesteremberek, kik a jó rend tartás nélkül szűkölködünk, nem lévén közöttünk sem czéh, sem valamely oly társaság, mely a mesterségbeli művekben megadni szokott meg orvosolhatott volna, hanem kívül sem Inasokat nem szabadíthattunk, sem Legényeket nem tarthattunk...”³⁸ A céh megalakítása iránti kérelmet 1792-ben nyújtották be, ezt 1797-ben megújították.³⁹ Miskolcon tehát már a céh megalakulása előtt is jelentős asztalosközpont működhetett, tevékenységüket valamilyen engedéllyel végezhatték, mint *kontárok* nem kaphattak volna jelentős megbízásokat. A miskolci asztalos központot *Tombor Ilona* is jelentősnek tartja,⁴⁰ teljes feldolgozása azonban még előttünk álló feladat.

38 A Becsületes miskolci Asztalos céh naplója és egyéb följegyzései 1799. 1836. HOM. HTD. I. 70. 10.1. 1.

39 *Szendrei* i. m. 1904. 574—575.

40 *Tombor* i. m. 1968. 58.

A MENNYEZETDESZKÁK KOMPOZÍCIÓJA

Ha a kompozíciók szerint vizsgáljuk a megvaszói festett mennyezetdeszkákat, a következő nagyobb egységeket különböztetjük meg:

Az információs tábla	1 db
Figurális	5
Olaszkoszorús	10
Centrális	11
Virágtő v. virágcsokor	20
Szimmetrikus v. átlós	11
Egyéb	3
Összesen:	63

A rendelkezésünkre álló 63 db megvaszói mennyezetdeszka közül kizárólagosan virágos ornamentika található 58 darabon, figurális díszítménye mindössze ötnek van. Vegyük most ezeket sorra.

A 2. táblán közölt *egyszarvú* aszimmetrikus növényi kompozíció között álló, ügyetlenül ábrázolt unikornisról az, hogy ló, szálkás sörénye jelzi. Fűrészelt bútororomra emlékeztető ultramarin színű talpon áll, a tábla három sarkában színes növényi ornamentika látható. Az *egyszarvú* — mint *Tombor Ilona* kifejti — a szűzi erény szimboluma.⁴¹

Figurális tábla a kétfejű sast ábrázoló (3. tábla). A frontálisan kifeszített madár teste fekete, a tollazat fehérrel kirajzolt. A kétfejű sas lehet a Habsburg dinasztia címermadara is, ezt támogatná a táblák 1735. évi keltezése is, hiszen a vesztett Rákóczi

41 *Tombor i. m.* 1968. 29.; *Tombor i. m.* 1967. 15—16.

szabadságharc utáni évtizedek ezek. Valamint az is, hogy Megyaszó akkor — mint már említettem korábban a történelmi résznél — a fejedelem nővére révén Aspermont császári generálisra szállt. Van azonban egy másik lehetőség is: A kettős madár ősi keleti motívum, gyakori a középkori textiliákon és famunkákon, valamint a bizánci és olasz selymeken és brokátokon a 11. és 13. századok között is gyakori elem. Ősi soron tehát a bizánci császári címer utánzása.⁴² A lojális, a császárhű célzat ellen szól az, hogy a táblán, a két fej között, a megszokott korona helyén egy szabálytalan ornamentális folt látható.

Általános ornamenseknek mondhatók a hagyományos táblákon a bibliai, elsősorban az édenkerti jelenetek, elsősorban a paradicsomi almafa alatt álló első emberpárral. A megyaszói deszkák egyikén csak egy körtefa áll (4. tábla), kis levelekkel és hatalmas gyümölcszeivel. Ez is minden bizonnyal az édeni fa elárvult leszármazottja, a felében érett gyümölcsök a jó és a rossz jelképei. Az Asztalos Imre által 1734-ben átfestett noszvaji táblákon az almafa alatt egy madár ágaskodik, illetőleg egy róka ül.⁴³

A figurális deszkák közé kell sorolnunk az emberarcú napot (5. tábla), valamint a csillagos ég közepén álló stilizált csillagot is (6. tábla).

Figurális tábla a megyaszói deszkák között igen kevés, abszolút mértékben is, a virágos táblák arányában is. Noszvajon, amely topográfiailag sincs messze Megyaszótól, s mai formáját is csak egy évvel az itt publikált deszkák előtt, 1734-ben nyerte el, s ami a legfontosabb, az egyik miskolci mester Asztalos Imre festette át előfordul a kétfejű sas, az emberarcú nap. Ezeket tehát valószínűleg ő festette, esetleg innen kölcsönzte, ha azok a noszvaji táblákon korábban megvoltak, és csak kiegészítésre szorultak. Érdekes továbbá még az is, hogy a noszvaji deszkákon sokkal több a figurális tábla, ezeket viszont már nem kölcsönözte át a megyaszóira. A figurális táblák állatmotívumainak két for-

42 Vö.: *Tombor* i. m. 1968. lásd ott a további irodalmat is.

43 *Kovács* i. m. 145. stb.; *Tombor* i. m. 1968. 5.

rása is lehet: egyrészt a felekezetektől függően az egyházi ikonográfia, illetőleg a népművészet és a néphitbeli szimbolika.⁴⁴ Egyes noszvaji és megyaszói táblák növényi ornamentikája is sok hasonlóságot mutat. Erre az összegzésben még visszatérünk.

Későreneszánsz dísztmény, ill. kompozíció a mennyezetdeszkákon az *olasz koszorú*,⁴⁵ amely kőfaragásokon, bútorokon faragott és festett módon, mennyezeteken is gyakran előfordul, az utóbbiakon jobbra a 17—18. századi darabokon. Legtöbbször csipkés szélű akantuszlevélsor vagy babérkoszorú; mindkettő fellelhető Megyaszón is. Van, ahol jó kirajzolt két külön ívből áll (7., 8., 9., 11. tábla), a klasszikusabb megfogalmazásúaknál látszik a koszorú növényi jellege. Másoknál már a koszorú elsematizálódik, sőt némelyiknél már csak térelválasztó szerepe van, eredeti jellegét, pontosabban anyagszerűségét részben vagy teljesen elveszti (12., 13., 14., 15. tábla). Igen szép a 8. és a 10. táblán látható mennyezetdeszka olaszkoszorús dísztménye. Az előbbinél, az egyébként is bonyolult kompozíciót övezi egy gazdag akantusz koszorú, az utóbbinál egyetlen cizellált tulipánt ölel körül megvastagodott ívével. Figyelemre méltó még a 9. tábla egésze is, mintha az előző tábla leegyszerűsített, mondhatnánk rusztikus átformálása lenne. A kettőt valószínűleg a két mester külön kezemunkájának kell tekintenünk. A 11. táblán a klasszikus koszorú természetes megfogalmazású, szinte mezei virágokból álló koszorúvá oldódott.

Talán ezekből, az olasz koszorúval övezett kompozíciókból fejlődött ki a néhány kör kompozíciójú tábla (16., 17., 18., 19. tábla) ornamentikája. A 19. táblán pl. jól meg is figyelhető egy fél vastagságú olasz koszorú (2. kép). Itt említem meg, hogy a centrális beosztású kompozícióknál, s így az olasz koszorúknál is, a készítő mesterek egy, gyakran több körzős bekarcolással segítették a kompozíció centrális és arányos elhelyezését. Ez min-

44 Vö.: *Hofer Tamás—Fél Edit*:

45 *Balogh Jolán*: Az erdélyi renaissance. Kolozsvár, 1943.; *Balogh Jolán*: A népművészet és a történeti stílusok. Néprajzi Értesítő, XLIX. 1967. 155.; *Tombor i. m.* 1967. 13.; *Tombor i. m.* 1968. 21—23.; *K. Csilléry Klára*:

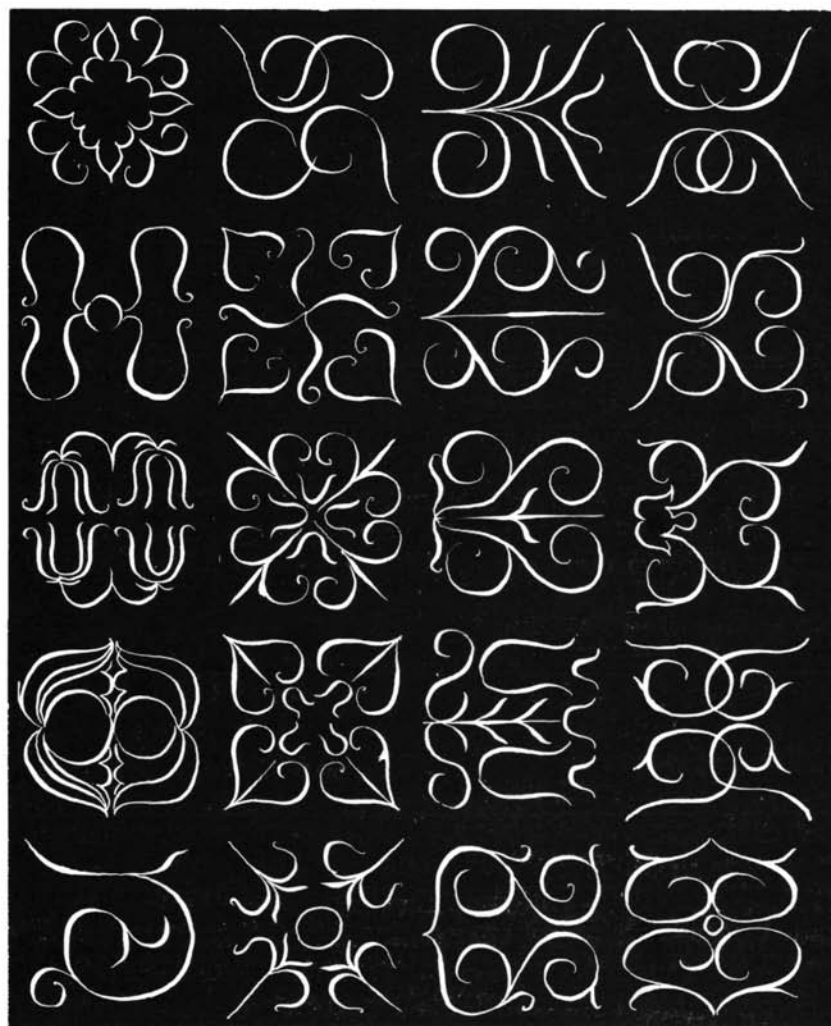
den egyes esetben itt is és másutt is szemmel látható, ill. kézzel kitapintható.

Mintegy tíz táblán a díszítmény centrálisnak mondható (2. kép). Egy részüknél egy középre elhelyezett motívumból, pl. egy rozettából indul ki, s vagy a négy oldal felé indul ki egy-egy ág belőle (16. tábla), ez esetben a sarkok üresen maradnak, ahová mindenüvé egy-egy különálló, kis motívum kerül. Más részüknél a négy ág a sarkok felé indul, s így kitöltik a teljes négyszögletes teret (21., 22., 23. tábla). A 20. tábla pedig egymásba ötvözi mindkét előbb említett kompozíciós formát. Ez utóbbi csoport a megyaszói táblák egyik legszebb egysége, kivételt képez a többiektől elütő, a gótikus hangulatot sugalló, a geometrikus ornamentikára emlékeztető 24. tábla. A centrálisnak nevezhető táblák másik nagy csoportjának a négyzetalakú tér kitöltését úgy érték el a mesterek, hogy a négy sarokból a középpont felé indították egy-egy, általában az egész negyedre kitöltő virágágot (25., 26. tábla). A 27. táblán közölt kompozíciója ugyancsak átmenetet képez: részben egy érdekes, a centrumba elhelyezett, valamint a sarkokból indított négy különálló díszítményből áll.

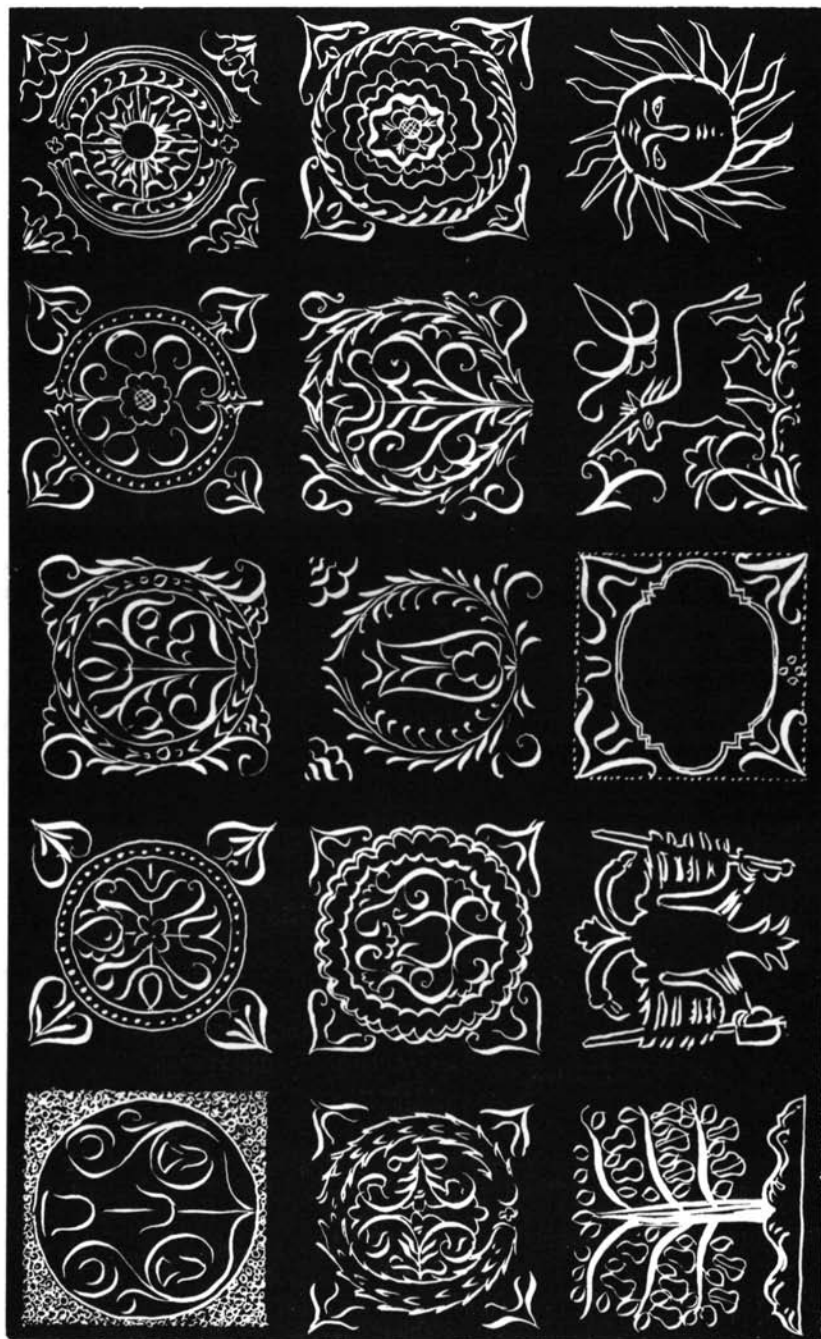
A megyaszói mennyezetdeszkák nagy kompozíciós egysége a virágtő vagy virágcsokor, számszerint 20 tábla helyezhető ebbe a csoportba. Az eddig ismertettek közül is ide is sorakoztatható az olasz koszorúknál közöltek közül kettő (8., 9. tábla), valamint a 13. tábla is. A kompozíció klasszikusnak tekinthető előde, az ugyancsak reneszánsz hagyományokra visszavezethető *olaszkorsó*. Ez esetben a virágcsokor vagy virágtő egy karcsú, kétfülű vázában vagy vázaformájú edényben áll, illetve abból indul ki. A megyaszói festett deszkák egyikén, a 64. táblán közölt karzatdeszkán előfordul a klasszikus olaszorsó. A „korsó”-t azonban gyakran felváltja egy más ornamens, pl. szív, vagy tulipán motívum, vagy akár díszesebb, vagy egyszerűbb virágcserep.⁴⁶ A magas, karcsú váza márcsak kompozicionális nehézségek miatt sem fordul elő gyakran; a magasról induló virágtővel nehezebb kitölteni a táblák teljes felületét, főként a korszok melletti két

46 Vö.: *Tombor* i. m. 1968. 26.

3. kép. A virágindás táblák kompozíciós sémái

2. kép. A táblák kompozíciós rajza

teret. Ezért fordulhat gyakrabban elő a karzatdeszkákon, valamint a hosszabb formájú deszkákon.

A megyaszói karzatdeszkákon az olaszorsós kompozíció elve megfigyelhető néhány esetben, bár a virágtő nyitott kétszirmú tulipánból indul (17., 28., 32. tábla), talán ide tendál néhány másik kompozíció is (29., 30., 31. tábla). Ugyanez a megoldás előfordul a karzatdeszkákon is (64—67. tábla).

Az egyszerű vagy komplikáltabban megfogalmazott virágtő vagy virágcsokor kompozíciója, mondhatnánk szárainak vonalvezetésével a következő nagyobb alaptípusokat (3. kép) figyelhetjük meg:

1. Egy töből induló, indásan felfelé törekvő egyetlen (8., 9., 31. tábla) vagy kettős szárban (28. tábla) felfutó kompozíció, néhol elágazó kisebb egységekkel. Erőteljesebb oldalág a két alsó sarokba indul le (3. kép).

2. Egy töből és két indából induló kompozíció, amelynél mindkét alsó sarok felé lekanyarodik egy-egy nagy kerek ívben kialakított virágág (32., 33., 34., 35., 39., 42. tábla).

3. A töből jobbra és balra lágy ívben lefelé induló inda a két alsó saroknál alkot ívet, majd különböző módon alakítja a tábla felső felét (29., 30., 37., 38., 40., 41., 43., 44., 45. tábla).

Általában jellemzője az olaszorsóra visszavezethető megyaszói tábláknak a centrálisan elhelyezett, alulról egyenesen felfutó virágág. Ez azonban megfogalmazásában többféle lehet: Egy részén a virágág jól láthatóan végigfut (28., 31., 33., 35., 37., 39., 40., 41. tábla), néhol azonban ezt egy centrálisan elhelyezett virág megtöri (29., 30., 34., 43., 44., 45. tábla), másutt viszont a középső ág csak megszakításokkal fut végig, vagy csak rövidebb részen ábrázolt (38., 46. tábla).

Ezek között a festett táblák között is látható néhány nagyon szép darab: A 28-as és a 29-es táblák virágindája az olasz akanuszok klasszikus megfogalmazására emlékeztet. Igen szép, arányos, a teret jól kitöltő 28-as, 29-es, 37-es, 43-as és a 45-ös, ugyanakkor archaikusabbnak ható kompozíció is fellelhető közöttük (42. tábla).

A megyaszói festett mennyezetdeszkák egy része, számszerint

mintegy tíz-tizenkettő szimmetrikus díszítésű, pontosabban megfogalmazva: egy képzeletbeli átlóval két, egymás tükörképét ábrázoló félre osztható (3. kép). Ez a kompozicionális megoldás általában jellemző az olaszorsós mintájúakra is. A kimondottan szimmetrikusok közé a következők sorozhatók: 44., 45., 46., 47., 48., 49. tábla. Az átlós vonal vagy a két szemben levő oldal középpontjai között húzható. Néhány tábla viszont formalista jellegű (50., 51., 54. tábla). A deszkák között található néhány olyan, amelynek indás díszítménye a négy sarokból indított (55., 56. tábla), kettő amely két sarokból (57., 58. tábla) és kettőnek az igen egyszerűen megfogalmazott egyetlen ágból áll (59., 60. tábla). Idegennek tűnik a táblák között az 55-ös és valószínűleg a 24-es is, lehetséges, hogy ezek nem sorolhatók az eredetiek, az 1735-ben festettek közé. Valószínűnek tűnik, hogy másikkal megkapható vagy megrongálódhatott, s valamikor, legvalószínűbb, hogy az iratokban is említett 1800. évi restaurálás alkalmával átfestették. Így pl. átfestés nyomai látszottak a restaurálás előtt pl. a 44-es táblán.

A MENNYEZETDESZKÁK ORNAMENTIKAI SAJÁTOSSÁGAI

A megvaszói mennyezetdeszkák is alulról voltak felerősítve a templom gerendázatának alsó részére. Részben a felerősítést, részben az egyes táblák összeillesztését takarta el, valamint keretet is biztosított a sötét zöldre festett,⁴⁷ tenyérnyi széles deszkázat. Mindezek mellett a kazettaszerű hatását szolgálta a kompozícióknak a tábla szélével párhuzamos belső keretezése, valamint a táblák és a keret sarkait összekötő, jobbára a távlat hatását keltő, S alakú vonal. Mindkettő minden táblán megfigyelhető.

A táblák alapszíne, csupán néhány kivétellel, fehér. Kék alapszínű a napot és a csillagos eget ábrázoló (5—6. tábla), részben a szöveges (1. tábla), valamint a 13. táblán közölt féldeszká alapszíne türkizkék, ill. okker a koszorún kívül. Az eget ábrázoló két tábla alapszíne ultramarin. A 19. képen közölt tábla rozettája ugyancsak türkizkék mezőben látható.

A megvaszói táblák színvilágára a hideg és meleg színek egyensúlya jellemző. A hidegek közül a zöld, a melegek közül a vörös, illetve a mélybarna dominál.

Az ornamentika levél és indamotívumai többnyire rézoxid zölddel festettek, olykor azonban — főleg az elvontabb kompozíciójú táblák esetében — ezt a szerepet az ultramarinkék is átveszi. A rézoxidzöld mellett gyakran előfordul annak egy türkizbe hajló árnyalata is. Az említett kéket és zöldet az ágmotívumok mellett virág vagy egyéb geometrikus mustra formájában is megjelennek.

A vörösek általában tartózkodóak, kopott téglavörös formájá-

⁴⁷ Szendrei i. m. 1904. 577.

ban fordulnak elő, ritkábban a kármin és a mélybarna közötti árnyalatban. A tisztán élénk cinóberrel vagy kárminnal festett díszítmény ritka, szinte kivétel nélkül derített formában fordulnak elő. A sárgák közül az okker a leggyakoribb. Kivétel nélkül mint virágok színe jelenik meg.

A mélybarna — amely egyben a keretezés leghangsúlyosabb színe is — minden motívumnál előfordul. A fekete és a fehér nemcsak a plaszticitás hangsúlyozására, a keret meghúzására és hangsúlyozására szolgál, hanem olykor grafikus hatású önálló díszítőelemek megrajzolására is.

Szendrei János szerint „a mester élénk, de disztíngvált színérzékeléssel dolgozott... a beosztásban, különösen a keretek rajzánál reneszánsz emlékek befolyása alatt is állott s nem egy motívum van nála, amelyek formáit régi kézirati kódexek miniatűrjein megtalálhatjuk.”⁴⁸ Tombor Ilona a következő jellemzést adja: „Itt is — mint a legtöbb helyen — minden tábla rajza más. Túlnyomóan függőleges száron nyíló, kétrészes szimmetriájú virágdíszítést látunk, kisebb számban átlós elrendezésű vagy szimmetrikus indás szerkezetű táblákat. Legalább tucatnyi változata van a tulipánnak, ezen kívül rózsza-, szegfű-, palmetta, gránátalma- és napraforgó-motívumok díszítik a táblákat. Utóbbi virágelem ritka, másutt alig fordul elő (9., 64. tábla). A szárra fűzött, elhegyesedő végű levélsorok mellett látunk olyan vaskos indákat, melyek a gótikus díszítményeket idézik emlékezetünkbe.”⁴⁹

Nézzük meg ezeknél részletesebben az ornamentikát. A megasztói táblák díszítménye döntően stilizált növényi ornamensekből áll:

A virágok között leggyakoribb a *tulipán*, amelynek — mint a 4. rajzos ábrán is látható — jónéhány variánsa előfordul, pontosabban formagazdagsága szinte kimeríthetetlen. Valamilyen formájú tulipán van a következő festett táblákon: 1., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 25., 27., 28.,

⁴⁸ Szendrei i. m. 1902. 66.

⁴⁹ Tombor i. m. 1968. 50.

4. kép. A tulipánok formái

29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 37., 38., 39., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 48., 49., 50., 51., 52., 54., 59., 60. Fellelhető az egyszerű háromszirmú tulipán, az ugyancsak háromszirmú, de karcsú, a heraldikai liliomra emlékeztető forma. Látható közöttük olyan is, ahol a szirmok az akantusz leveleit idézik, ezeket egyes szakkönyvekben *akantuszvirágnak* is nevezik. A nagyobb tulipánok egyszínű, tagolatlan, grafikus rajzolságot nélkülöző feltjaiban más színrel egyéb, jobbára rajzos virágornamentika is előfordul.

Gyakoriak a virágornamensek között a *rózsák* és a *rozetták*, formavariációit az 5. képen közlöm. Négy vagy többlevelű látható a következő táblákon: 9., 11., 14., 15., 16., 17., 19., 20., 21., 23., 26., 27., 29., 30., 33., 34., 41., 44., 49., 52.(?), 53. Ezek közül a négyszirmúakat *margarétának* is tekinthetjük, a sokszirmúakat viszont akár *napraforgónak* is, bár kimondottan napraforgó a 43. táblán látható. Több táblán is előfordul egy jellegzetes háromkaréjos, leginkább piros színű virág: 8., 13., 15., 38., 41., 49., 59.

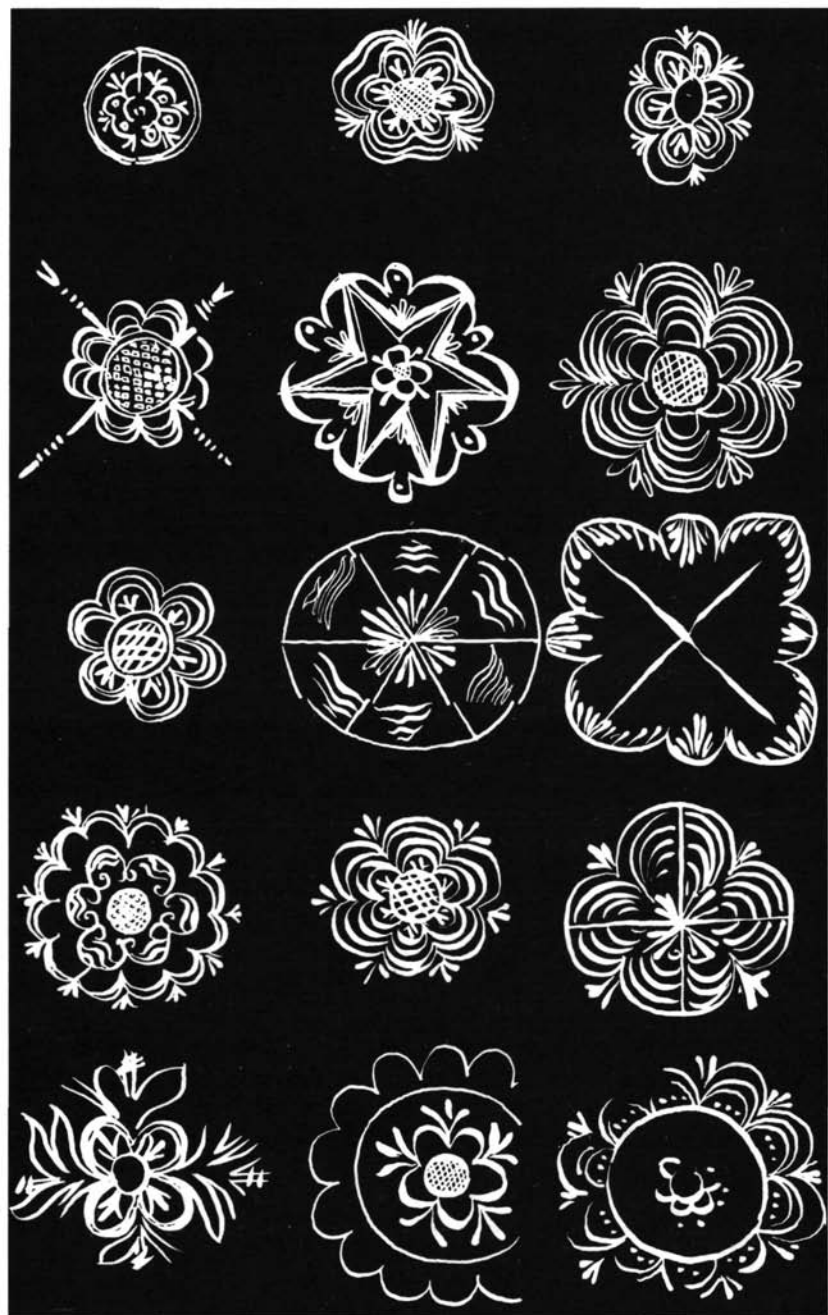
Jellegzetes virágra emlékeztető ornamens a megyaszói festett deszkákon a „*trombitavirág*”, nevezhetnénk talán liliomnak is (6. kép). Minden esetben színes, a levelektől jól elütő színű, s ugyancsak minden esetben a levelek, leginkább akantusz szétnyíló indáinak, leveleinek közében vannak elhelyezve: 2., 7., 8., 9., 12., 18., 29., 32., 33., 35., 36., 38., 40., 43., 45., 46., 47., 48., 52., 53., 54., 56., 57., 58.

Jellegzetesen reneszánsz ornamens, a *gránátalma* viszonylag kevés megyaszói táblán látható: 16.(?), 27.(?), 29., 35.(?), 41., 48.(?), 54.(?) tábla — 7. kép. A *szegfű* mint díszítőelem csupán három mennyezetdeszkán fordul elő: 17., 30., 36. tábla — 8. kép. *Szendrei János* a megyaszói táblák ismertetésekor megemlíti a százszorszépet, az almafát és a szőlőtőkét is⁵⁰ az ornamensek között.

Az egyszerűbb és rafináltabb kompozíciójú táblák ugyancsak reneszánsz ihletésű növény indái között általában kétféle sima levélforma különböztethető meg a tipikus akantuszlevelek mellett.

50 *Szendrei* i. m. 1902. 66.

5. kép. A rozettkák formái a mennyezetdeszkákon

6. kép. A „trombitavirág”

7. kép. Gránátalma

8. kép. A szegfű

Van két apró jellegzetessége az Asztalos Imre és Asztalos István által festett tábláknak: 1. A térkitöltő növényi ornamentikában, ott, ahol csak egy kis díszítetlen tér maradt, ahol egy virág, vagy levél már nem fér el, de mégis kíváncszott valami, kis virágkacsokat helyeztek el. Látható ilyen a következő táblákon: 1., 2., 8., 10., 11., 15., 23., 25., 26., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 37., 39., 45., 46., 48., 50., 52., 53., 57., 58. A másik apró, esetleg csak az egyik mesterre jellemző elem az indák, levelek általában három egymással párhuzamos pálcikával való keresztülhúzása: 7., 8., 9., 16., 17., 18., 19., 21., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 35., 37., 38., 39., 43., 44., 51., 53., 55., 57., 58. Majd ugyanannyi esetben előfordul ezeknek a növényi ornamenseken kívül, talán térkitöltő elhelyezése is pl. az 1., 2., 11., 12., 13., 18., 21., 25., 26., 28., 29., 30., 31. stb. táblákon.

A megyaszói festett deszkák növényi díszítményei összességében, valamint annak egyes elemei is a későreneszánsz díszítményekre vezethetők vissza.⁵¹

⁵¹ Balogh i. m. 1967. 155. stb.; Tombor i. m. 1967. 13–14. 23.

A MENNYEZETDESZKÁK KÖZÖTTI ROZETTÁK

A miskolci Herman Ottó Múzeumban őrzött rozetták száma 39 egész és 4 félbetörött darab. Valószínűnek tűnik, hogy ezek közül igen sok elpusztulhatott még a leszedés során. A rozetták eredeti elhelyezése a következőképpen történt: Minden egyes helyre, ahol négy tábla találkozott, felszegeztek egy-egy virágocskát. Következésképpen a reánk maradt 43 db csupán 6×10 táblához (5×9 db) helyezhető lett volna. Ennél pedig a mennyezet festett kazettáinak a száma több lehetett.

A kis virágok egyforma nagyságúak, mindegyik átlósan kb. 4 cm, formája mindnek négy karéjos. Mindegyik közepén fűrt lyuk van, ez arról árulkodik, hogy eredetileg fa szegekkel lehettek felerősítve. A festett oldala mindegyiknek egyenes, a hátoldaluk a szélek felé vékonyítva fűrészeltek.

A rozetták festése igen változatos (9—10. kép), alapszínük minden egyes esetben fehér. A jórészt stilizált virágok uralkodó színe a kék, igen sok pirosat is használtak, de gyakori a fekete szín alkalmazása is. A színeket a következőképpen párosítják: piros és fekete, piros és kék, fekete és kék. Néhány kopottabb rozettánál fellelhető egy zöldes árnyalat is, ez azonban lehet kifakult kék is.

Templomok mennyezetein másutt is alkalmazták a kazetták közötti fűrészelt rozettákat. Említsük itt a következőket: Noszvaj, Mezőlak, Nádújlak, Golop, Mándok.⁵² A miskolci Asztalos Imre festette át — mint már szó esett róla — a noszvaji templom deszkáit, s lehetséges, hogy a nádújfalui és a golopi elkészítése is a miskolci mesterekhez kötődik.

⁵² Tombor i. m. 1968. 50.

9. kép. Rozetták

10. kép. Rozetták

A MEGYASZÓI KARZATDESZKÁK

A karzatdeszkákról eleddig nagyon keveset tudtunk. Egy-egy rajzot közölt monográfiájában *Szendrei János* és *Tombor Ilona* is.⁵³ *Szendrei János* megjegyzi, még azt is, hogy a Borsod—Miskolci Múzeum 1902-ben rendezett kiállításán a kétféjű sast ábrázoló deszka (3. tábla) is a karzaton volt a karzatdeszkák között.⁵⁴

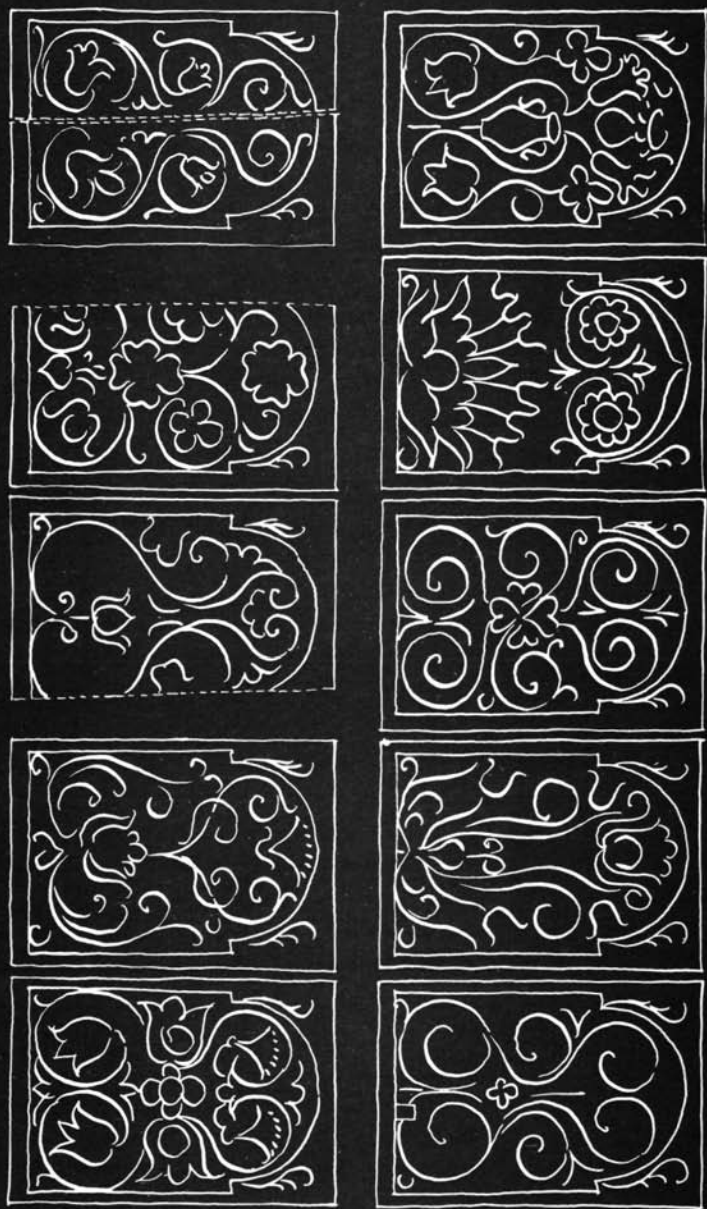
A Herman Ottó Múzeum műtárgygyűjteményében tíz karzat-tábla található. Az 1901-es leltározás még tizenhetet említ. Ez lehet tévedés is, sorakoztathattak közé mennyezeti táblákat is, l. pl. az említett kétféjű sast ábrázolót. Feltételezhető természetesen a pusztulás is, bár egy kis templom egyetlen karzatán sem fér el 17 tábla.

A karzatdeszkák mérete a következő: Alakja mindnek egyforma: alul négyszögletes, felül pedig két kis párkányzatból indított félköríves záródású. Ez az alapvető különbség Megyaszón a mennyezet- és a karzatdeszkák között. A félkörív mellett két oldalon szabadon álló teret általában egyszínű, viszonylag vastkosabb, egymásra nagyon hasonlító virágággal töltötték ki. A karzatdeszkák is — a mennyezetdeszkákhoz hasonlóan — fülkés hatást keltenek az ornamentált felület markáns körülhatárolásával.

A megyaszói karzatdeszkák ornamentikája megegyezik a már ismertetett többi deszkaéval. Ugyanazokból az elemekből építkezik és őrzi, jelzi a két mester kezének stílusát. Egyik-másik archaikusabbnak tűnik (pl. 64., 68., 69. tábla). Felvetődik a kérdés, hogy a karzatdeszkák egy része nem kophatott meg, amelyet

53 *Szendrei* i. m. 1904. 579.; *Szendrei* i. m. 1901. 157.; *Tombor* i. m. 1968.

54 *Szendrei* i. m. 1902. 66.

11. kép. A karzat kazettáinak kompozíciója

csak átfestettek volna 1735-ben. Erre — hosszú megfontolás után — nemmel kell válaszolnunk. Átfestés nyoma nem fedezhető fel, s a hasonlóságok a mennyezetdeszkákkal mégis erőteljesebbek mint a különbségek.

Az uralkodó ornamens a karzaton is a kétféle vonalvezetésű levélből összeállított indasor. A virágok között itt is a tulipánvariációk a döntőek kettő kivételével (65., 72. tábla) mindegyiken előfordul. Gyakoriak a rozetták, ezek között pl. a 66. táblán látható egy igen rafinált megfogalmazású. Látható itt egy valódi napraforgó is (64. tábla), valamint ugyanezen a deszkán van egy naturálisabb megfogalmazású búzavirág is, a sematikusabb mellett (67., 73. tábla). Gyakori természetes helyén a széthajló ágak tövének a liliomnak is nevezhető „trombitavirág” (66., 67., 69., 70., 71., 73. tábla), előfordul a gránátalma (65. tábla) is.

A karzatdeszkák kompozíciója is rokonságot mutat a mennyezetdeszkákon láthatókkal. A 64. táblán közölt deszkán előfordul a klasszikus *olaszkorsó*, de a rokonságot tükrözi a 65. és a 66. táblák kompozíciója is, aholis szárból, ill. tulipánból indul a virágcsokor. A másik jellegzetesen reneszánsz kompozicionális megoldás, az olaszkoszorú, a karzatdeszkák hosszabb formája miatt természetesen nem alkalmazható. Többségük hasonlít a mennyezetdeszkák valamelyikére, annak hosszított formára átkomponált variánsa. A 69., 70., 71. és a 72. táblák kompozíciója erősen emlékeztet a 29., 30., 34., 37., 38. és a 41. képen közölt mennyezettábla kompozíciójára. Ezek esetében egy újabb lendületes ív került a díszített felület felső részére. A 71-es pedig a 40-es középső díszítménye.

A karzatdeszkák márcsak az elhelyezésük miatt sem károsodhattak, pontosabban nem rongálódhattak úgy, mint a mennyezeti kazetták, amelyek beázhattak, s a víz lemoshatta a temperafestést. A karzatdeszkákat ezért nem restauráltattuk, meghagytuk eredetiben tanú-daraboknak.

A karzatdeszkákon néhol előtűnik a kazeines temperával végzett alapozás nyoma. 1800-ban majd a múzeumba kerülés után erőteljesen beavatkoztak, főként a halványodó motívumok kontúrozásánál, bár ráfestettek élénkítésképpen a piros foltokba is.

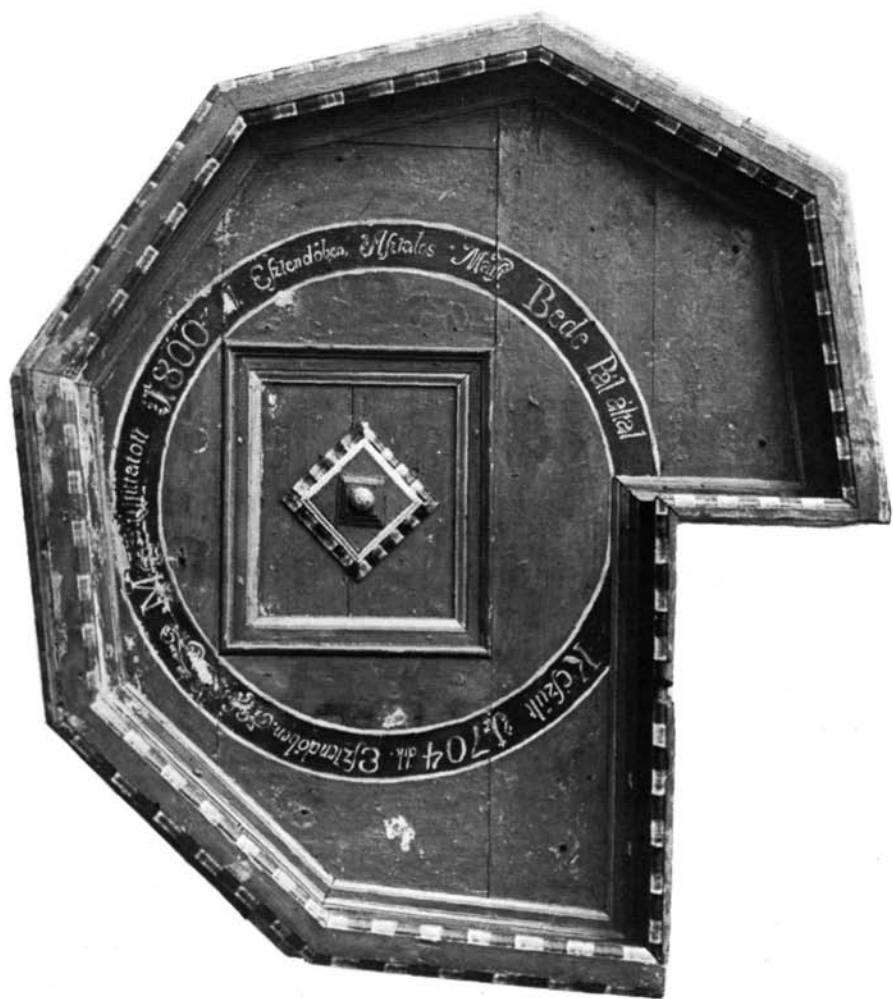
A századelőn behozott szószék-koronának már csak a hangvetője és koronájának egyes darabjai maradtak reánk. Megtaláltunk egy robusztus, durván aranyozott főnixet is, kérdéses viszont, hogy hozzátartozott-e a megyaszói szószékhez (16. kép). A hangvető szélén (14. kép) zsoltárszöveg olvasható.

A hangvető táblájának alsó részén (12. kép) pedig a következő szöveg olvasható: *„Készült 1704-dik Esztendőben — Megújított 1800-ik Esztendőben Asztalos Maist Bede Pál által.”* A felirat egyértelműen igazolja azt, hogy a szószék és esetleg már eredeti templomi bútorzat is 1704-ben, tehát 31 évvel a templom mennyezetének festése előtt készült. Az eredeti templom bútorzatának legkorábbi darabja, készítője, illetőleg festője is más mester volt. A mennyezetdeszkák között 1735 előtti darabot nem találtunk, azok mindegyike valószínűleg egyszerre készült és azonos kezek munkája. A karzatdeszkák esetében vethető fel — mint már utaltam rá — esetleg a korábbi származtatás, de ezt a szószékkorona alaposabb vizsgálata nem erősítette meg.

A hangvető 1800. évi átfestésben maradt ránk. Alapszíne kék, a szegélyeken és a középső négyszögletes díszén fehér és vörös színű egyszerű ornamentálás található. A hangvető oldalának keskeny sávjain is ugyanezen színeket találjuk, a betűk színe fehér. Az 1800. évi festés anyaga olaj.

A kék olajfestés alatt korábbi festés nyomai láthatók. Az olajréteget a miskolci Herman Ottó Múzeum restaurátorlaboratóriumában letisztították és előtárták az eredeti, az 1704. évi festést.⁵⁵

⁵⁵ A munkát Kárpáti László muzeológus irányítása mellett Bistey László restaurátor végezte.

12. kép. Hangvető az 1800-as átírással

13. kép. Hangvető restaurálás közben

14. kép. A hangvető szélének részletei

Úgy tűnik, hogy az erőteljesebb ráfestés 1800-ban történt, mert a leszedő munkások durva ceruzafeljegyzései felette vannak: „Csőgér József 1898.; Nagy József 1898.; Fejes Gábor 1899.” (71. tábla). A 66-os táblás viszont az 1896-os ceruzafirkálás felett van az átfestett rozetta, a zöld tulipán és levél, valamint a vörös szín is.

15. kép. A szószék korona-pártája

16. kép. Pelikán. Korona csúcscsúsz

Ez alapvetően más, sokkal gazdagabb mint az 1800. évi puritán átmázolás (76. tábla). Az eredeti festés eléggé épen, sőt kimon-
dottan jó állapotban tárult elénk.

A letisztított hangvetőn a következő szöveg tűnt elő: „Isten
Ditsóságára Tsináltatta Superla(tot) Mészáros Márton Diák Med-
gyaszszai Ecclaesianak. Anno D. 1704.”

A megyaszói szószék hangvetőjének 1704. évi díszítményé-
nek alapszíne hideg zöld, díszítménye citromsárga némi vörössel
(75. tábla).

A megyaszói szószék koronájának egy igen szép darabja ma-
radt ránk.

17. kép. A táblák átadását dokumentáló felirat

ÖSSZEFOGLALÁS

A megyaszói templom 1704-ben és 1735-ben készült festett bútortatát végigtekintettük. Elénk tárult egy még klasszikusnak tekinthető forma és ornamentumrendszer. Viszonylag sokat tudunk az alkotókról, az objektum történetéről. Ez a szerencsés eset csak azért következhetett be, mert a műtárgy-anyag múzeumi gyűjteménybe került.

Az 1735-ben készült mennyezet és karzatdeszkák jelentős iparművészeti és népművészeti értéket képviselnek. Ornamentikájuk őrzi még a reneszánsz hatásukat, sőt néhol elővillan a gótika késői hatása is. A táblák tanúsítják mestereik jó rajzkészségét, színekészségét, ízlését és magas mesterségbeli tudását. Kiforrott egységes stílussal rendelkeztek, ez végig megfigyelhető a táblákon. Ez nem kevés, mert tudnánk idézni ismert objektumokat, amelynek darabjai nem egységesek, többféle stílusúak. Ez természetesen származhat abból is, hogy nem egy időből vagy nem egy képből származtak.

Marad azonban kérdés még elég: Jó lenne többet tudnunk a 17—18. századi miskolci festő-asztalosokról, közöttük Miskolci Asztalos Imréről és Istvánról. Nem tudjuk azt sem, hogy mely templomok festett asztalosmunkáit készítették még miskolci asztalosok, illetőleg konkrétan a megyaszóit készítő két mester. Lehet-e közülük a miskolci avasi református templom festett bútortatához? Valószínűleg azokat is miskolci asztalosokkal készítették. A mi mestereink kezemunkájára emlékeztet a stallum, a többi bútortat pedig elpusztult. Valószínűleg részt vettek jónéhány templom bebútortzásában, ékítésében, ezeket azonban csak a táj teljes idevonatkozó anyagának monografikus feldolgozása után tudjuk jobban megközelíteni. Ezt célul is tűztük.

Az összehasonlítás terén az egyik kardinális kérdés a noszvaji táblákhoz való viszonyuk. A valószínűleg még a 17. században készült táblákat 1734-ben Miskolci Asztalos Imre építette fel, festette át. Az egyik táblán a következő szöveg olvasható: „Isten segedelme Bül Munkalota a Misko Asztalos Imre 1734.” A rokonság az egyes noszvaji táblák és a teljes megyaszói együttes között első pillantásra szembeötlő. A kettő kapcsolatáról *Tombor Ilona* úgy nyilatkozik, hogy azok „azonos korból és műhelyből származnak. A rendkívül gazdag figurális anyag valószínűleg a régebbi, de 1700-nál nem sokkal korábbi mennyezetekre vezethető vissza.” A megyaszói deszkákról és készítőikről több helyütt elismerően nyilatkozik.⁵⁶ A noszvaji táblákat feldolgozó *Kovács Béla* erről alapvetően másként nyilatkozik: „Az 1700-ban először javított mennyezetet 1734-ben a miskolci származású Asztalos Imre restaurálta, aki néhány táblát újból megfestett, de sokkal gyengébb kivitelben, mint az eredetiek. 1735-ben a megyaszói templom díszítésével a noszvaji mennyezet régi mintakincsét akarta utánózni, de ez csak halványabb utánérzésként sikerült.”⁵⁷

A noszvaji táblák valóban nem egy műhelyből származnak, hanem legalább háromból. Egy csoportba sorozhatók a legarchaikusabb figurális táblák: a szirént, a halakat, a gólyákat, a szarvasokat ábrázoló; ezek képviselik az első réteget. Ide sorolható az 5. képen közölt pelikán is, de valószínű, hogy a mellette levő növényi ornamentikát már az egyik „átfestő” készítette. Ugyanez vethető fel pl. a 20. képen közölt tábla esetében is.

A noszvaji tábláknak egy igen jelentős része teljesen hasonlít a megyaszóiakra. Ilyenek a *Kovács Béla* által közölt ábrák közül a következők: 2., 6., 8., 10., 12., 14., 16., 17., 23., 24., 27., 29., 31. Fellelhető kezenyoma a továbbiakban: 5., 9., 11., 20., 22. Ez a közölt noszvaji tábláknak több mint a fele. Következésképpen ezeket, a növényi ornamentikával díszítetteket mind Asztalos Imre kizárólagos készítményeinek kell tekintenünk. Ha csak átfestette volna a korábban már meglevőket, a restaurálás során

⁵⁶ *Tombor i. m.* 1968. 50.

⁵⁷ *Kovács i. m.* 153.

feltárták volna. Levonható továbbá az a következtetés is, hogy a noszvaji tábláknak több mint a felét Asztalos Imre maga festette a saját stílusában, talán mondható „miskolci” stílusban. Ebből az is következik, hogy az egységes stílusú megyaszói táblaegyüttes szuverén alkotás, s úgy tűnik, hogy mestereinknek Miskolci Asztalos Imre és Miskolci Asztalos István művészetüknek jeles művelői voltak.

PAINTED JOINERIES IN MEGYASZÓ FROM 1735

(Summary)

One of the precious collections of the Herman Ottó Museum in Miskolc is the painted furniture or more exactly the painted ceiling boards and the pulpit of the Megyaszó church (county Zemplén) from the 18th c. These pieces of fine workmanship and of ethnographic value are elaborated in this volume.

The village Megyaszó in North-East Hungary was first mentioned in documents in the Middle Ages. The church must have been built in the 13th—14th cc. After the Turkish-Tartarian army had ruined the village in 1599 the church was rebuilt in 1615, while the spire and the bell were added in 1702. The church was enlarged in 1901, the painted boards were removed and sent to the Miskolc Museum. There are 62 elaborately painted square-formed (86×87 cm) ceiling boards, 10 boards with semicircular ending (74×105 cm) from the gallery and a painted sounding board to be found in the Herman Ottó Museum.

The pulpit and the sounding boards were made in 1704, while the ceiling boards and perhaps also the boards of the gallery were made in 1735. The painted furniture was slightly repaired and repainted on its original place in 1800. After the removal in 1901—1902 it was repaired and exhibited in the museum where it could be seen till the beginning of the 1950ies. It was thoroughly restaured between 1975 and 1979. The earlier coarse corrections have been removed uncovering thus the original painting.

The date of the manufacturing and the name of the joiner are preserved in one of the boards (plate 1). „Atto Doi 1735 Die. 12. Februarii. Isten Segedelmé Által Muntak ezen munkát Miskoltzi mester Emberek Asztalos Imre Asztalos István.” (By God's help this work was done by masters from Miskolc Imre Asztalos István Asztalos). The two masters were either brothers or father and son. It is not unfrequent that two masters undertook the joiner's work in a church. The name of the craft joinery, in Hungarian *asztalos*, is also the name of the masters making the painted furniture of the Megyaszó church: *Asztalos* (Joiner). It was generally excepted in Hungary to call painterjoiners *Asztalos*, and for sake of differentiation they added the name of the settlement they had come from. *Szombatfalvi Asztalos András* (1670). *Zilahai Asztalos István* (1713). *Abonyi*

Asztalos Ferenc (1720) etc. Thus our masters *Miskolci Asztalos Imre* and *Miskolci Asztalos István* were joiners working in Miskolc town. (c. Bor-sod). At that time the painting of the furniture made by themselves was a part of the joiner's work.

60 of the Megyaszó painted ceiling boards have remained. Five of them contain figural compositions. The one in plate 2 represents an awkwardly depicted unicorn, the symbol of maidenly chastity in protestant iconography, surrounded by asymmetrical floral composition. The double-eagle (pl. 3.) may be the heraldic bird of the Habsburg dynasty ruling in Hungary at that time, but it may as well be the characteristic bird of Ancient East, just like the one e.g. in the one time Byzantine arms. The scenes from the bible, mainly from the Paradise, are frequent in the painted boards of churches in Hungary, especially up to the 18th c. Most often they depicted the first pair under the apple tree. There is only one pear-tree standing in one of the Megyaszó boards (pl. 4.), perhaps as a simplified symbol of the Paradise scene. The boards presenting the Sun and a star with human face (pl. 5—6.) can also be grouped among the figural compositions.

Most of the plant ornaments in the boards show late renaissance influence. It is best presented by the so called „Italian garland”, which is frequent on renaissance stone carvings, carved or painted furniture and also on ceiling boards. It is a garland composed of series of acanthus and laurel leaves in a lace-like manner, embracing or uniting the floral ornaments. The Italian garland is clearly presented in plates 7, 8, 9, 11, while a more schematic solution is to be seen in plates 12, 13, 14 and 15. Perhaps the circle composition in plates 16, 17, 18 and 19 have their origin in the Italian garland too. Many of the boards are of central arrangement. Some of them start from a motive in the middle of the board (e.g. pl. 16), while in other cases the branches of flowers start from the corners to fill the squareformed space (e.g. plates 25, 26). About 20 of the Megyaszó ceiling boards consist of one ornamental unit, one stalk of flower or a bunch of flowers (pl. 17 and ff.) This kind of composition originates from that of the Italian garland, the motive to be traced back to renaissance traditions. In this case a stalk of flower starts from a slim two-handled vase (pl. 62), but the „jug” is often replaced by another ornament, e.g. a heart or a tulipe (pl. 17, 28, 32.). Some of the ceiling boards of the Megyaszó protestant church contain symmetrical ornaments, where the patterns are mirrored along a diagonal line (pl. 44—54).

The ceiling boards were made in a manner to evoke the impression of depth. The same was their aim with the S line connectioning the corners of the frames and of the boards. The prime colour of the boards is nearly always white. The cold and warm colours are balanced, the green, the red and the deep brown are dominating. The leaves and the foliation

are usually painted in cuproxide green, sometimes also in ultramarine blue. The blue and the green are to be found in other ornaments, e.g. in flowers too. The following shades of the red are used: brick-red and in some cases a shade between the carmine and the deep brown. The ornaments painted in vermilion or carmine are rare. Yellow, most often ochre, is used only for flowers. Black and white are first of all used to underline the plasticity of the ornaments.

The most common motive of the floral ornament is the tulipe. Its varieties are presented in the 4th picture. The most simple three-petalled, renaissance form is to be found as well as the most complex solutions. The roses, or rosettes (p. 5.), flowers reminding of lily (p. 6.), pomegranate (e. g. pl. 29, 41) and carnation (pl. 17, 30, 36, and p. 8) are also frequent.

On the ceiling of the Megyaszó church at the meeting point of the four boards there were small four-lobed rosettes placed (p. 9—10). 39 whole and 4 half of these rosettes have been preserved. The colour of the rosettes is varied, the stylized floral patterns in blue, red and black are painted on the white prime colour.

10 of the gallery boards of the Megyaszó church are to be found in the Herman Ottó Museum (pl. 62—71). These boards end in a semicircle at their top, and they are somewhat longer than the square-formed ceiling boards. The ornaments of the gallery boards are similar to the other ones, they seem to have also been made in 1735 by the same masters.

The sounding board of the church is also in the museum (p. 12). At its bottom the followings can be read: „*Készült 1704-dik Esztendőben — Megújíttatott 1800-ik Esztendőben Asztalos Maist Bede Pál által*” (Made in the year 1704 — Renewed in the year 1800 by Joiner Master Pál Bede). After the oil-paint put on in 1800 had been removed the nice original painting from 1704 came to light (pl. 74). It contained the following lines: *Isten Ditsőségére Tsináltatta Superla(tal) Mészáros Márton Diák Medgyaszszai Ecclaeiának. Anno D. 1704*” (Superlatal Mészáros Márton Diák had it made for the congregation of Megyaszó to the glory of God. Anno D. 1704).

In Hungary the painted ceiling boards can be found first of all in church edificies, sometimes also in castles and in houses from the 15th c. on. They flourished between the end of the 17th c. and the first half of the 19th c. The Megyaszó boards, in regard of their painted ornaments, occupy a prominent place among them. The painted church furniture influenced the painted furniture and consequently also the Hungarian folk art.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ РОСПИСЬ МЕДЬАСОВСКИХ МАСТЕРОВ 1735 ГОДА

(РЕЗЮМЕ)

Один из самых интересных ансамблей собрания Мишкольцкого музея им. Отто Германа — это расписная мебельровка, вернее потолок, состоящий из досок, в церкви 18-ого века местности Медьасо (область Земплин).

В этой статье мы рассмотрим связь народного искусства с прикладным. Деревню Медьасо, находящуюся в северо-восточной части Венгрии, упоминали уже в средневековых грамотах. По всей вероятности церковь была построена в 13—14 веке.

В 1599 году турецко-татарское полчище опустошило всю местность, церковь же в 1615 году построили заново, в 1702 году подстроили к ней башню и купили колокол. В 1901 году расширили, увеличили церковь, разобрали расписанные доски потолка и передали их Мишкольцкому музею. В музее им. Отто Германа находится сейчас 62 шт. четырехугольных расписных досок потолка, размером 86×87 см, и 10 шт., размером 74×105 см декоративно-расписных досок, которые украшали галерею церкви и верхнюю часть кафедры.

Из внутренней отделки медьасовской церкви части потолка были изготовлены в 1704 году, доски галереи, по всей вероятности, в 1735 году. В 1800 году всю внутреннюю отделку церкви на месте реставрировали, перекрасили, местами обновили. После разбора досок в 1901—1902 годах, уже в музее, внесли некоторые исправления. На выставке впервые их можно было увидеть в начале 50-х годов. В 1975 и 1979 годах реставраторы серьезно взялись за работу, они расчистили грубые перекраски и восстановили первоначальное изображение.

На одной из досок потолка (рис. ...) точно сохранились год их изготовления и имена мастеров. «Anno Domini 1735 Die 12. Februarii С божьей помощью эти работы сделаны мишкольцкими мастерами столяром Имре и столяром Иштваном». Эти два мастера, возможно, были братьями, или же отец с сыном. И в других местах частым явлением было, что не один, а два мастера брались за столярскую работу в церквях. Людей, занимающихся столярной работой, по-венгерски называют асталаш. Имя мастеров, расписывавших церковь в Медьасо, было тоже *Асталаш* (по-русски столяр). На территории Венгрии обычным явлением было, что имя людей, занимающихся художественно-столярными работами, было Асталаш, для различия перед таким именем ставили название местопроисхождения человека. *Сомбатфалви Асталаш Андраш (1670), Зилахи Асталаш Иштван (1713), Абоньи Асталаш Ференц (1720)* и т. д. Наши мастера:

Мишкольци Асталош Имре и Мишкольци Асталош Иштван, следовательно, были мастерами города Мишкольца. К работе столяров в то время относилась также расписка маслом изготовленных ими работ.

До наших дней сохранилось около 60 штук художественно расписанных досок из церкви Медьасо. Из них, на пяти досках видны фигуральные композиции. На двух других — среди асимметричных изображений растений — несколько неудачно изображен единорог. В обычной иконографии протестантов — это символ девственной добродетели. Двуглавый орел (табл. 3) — предполагаемое изображение герба династии Габсбургов, господствующих тогда в Венгрии, но также похоже и на изображение птицы древнего востока, которое напоминает византийский герб. До 18-го века основным изображением расписных досок в церквях Венгрии являются библейские мотивы, в первую очередь, сцены райского сада. Чаще всего в раю под яблоней изображена первая человеческая пара. На одной из медьасовских досок изображено только одно грушевое дерево (табл. 4), которое, по всей вероятности, является упрощенным символом рая. Как фигуральное изображение можем рассматривать также доски, изображающие солнце, и доски, изображающие звезды (табл. 5—6).

Доски с орнаментикой растений — в большинстве случаев — влияние позднего ренессанса. Сюда, в первую очередь, относится так называемый «итальянский венок», который во времена ренессанса применяли как изображение в каменном барельефе, резной и крашеной мебели, а также часто этот орнамент присутствовал в украшении потолков. Это венок в виде кружев из листьев акантуса или лаврового листа, который, объединяя орнамент, сохраняет видимость цветка. «Итальянский венок» хорошо виден на досках 7, 8, 9, 11; схематически выделяются на досках 12, 13, 14 и 15 элементы из упрощенной круговой орнаментики атальянского венка на досках 16, 17, 18 и 19. Имеется много досок с центральной орнаментикой. Часть их выходит из орнамента, помещенного посередине (пр. 16 доски), другая часть выходит из угловых цветочных ветвей и, таким образом, образует четырехугольное поле (доски 25, 26). Единство композиции каждой из двадцати медьасовских досок состоит из единственного вида цветка или цветочного венка. Эту композицию можно назвать классической, так как она является предшественницей, ведущей к традиции ренессанса, называемой «композицией итальянского кувшина». В этом случае корень цветка выходит из утонченного горлышка вазы с двумя ручками (доска 62). «Кувшин» часто заменяет изображение другого арнамента, например, сердце или тюльпан (доски 17, 28, 32). На одной части потолка реформаторской церкви Медьасо мы видим симметричное украшение, по обе стороны диагональной линии которого как бы изображено зеркальное отражение (табл. 44—54).

Доски потолка мастера изготавливали в виде кессона, вызывающего впечатление глубины. Достичь этого могли соединив углы досок и рамок линий в форме S. Цвет основы досок, за несколькими исключениями, — белый. В равновесии холодных и теплых цветов доминируют зеленый, красный и темно-коричневый. Листья и лозу — в основном красили зеленым, реже, синим ультрамарином.

Синий и зеленый цвет встречаются также и в других орнаментах, например, в цетах. Из оттенков красного использовали следующие цвета: оттенки между кирпичным и красным, кармином и темно-коричневым. Украшения в цвете ярко-го цинобера или кармином встречаются редко. Желтый использовали только в расписывании цветов. Черный и белый цвет использовали только для пластичного подчеркивания некоторых орнаментов.

В орнаментике цветов самым распространенным элементом является тюльпан, изображение которого отсутствует только в очень редких случаях, вариации тюльпанов показаны на таблице 4. Обычно это простые трехлепестковые композиции до сложных вариаций из этих элементов, подтверждающие родство с ренессансом. Частым мотивом являются роза, или так называемые розетки (рис. 5), цветы, напоминающие лилию (рис. 6), гранатовую яблоню (пр. 29, доска 41), или гвоздику (доски 17, 30, 36, рис. 8).

В церкви Медьасо все четыре доски в угловых соприкосновениях соединялись четырехдольными розетками (рис. 9—10). Из них сохранились 39 целых и 4 расколотых пополам доски. Раскраска розеток очень разнообразна, основным фоном является белый цвет, стилизованные украшения же расписывали синим, красным и черным цветами.

Из досок, украшавших церковь Медьаса, 10 штук сейчас находятся в музее им. Отто Германа (доски 62—71). Эти доски в верхней части полукруглы и немного длиннее, чем четырехугольные доски потолка. Орнаменты досок галерки родственны с орнаментами других досок; по всей вероятности, их изготовили те же мастера в 1735 году.

Покров кафедры из церкви также находится в музее (рис. 12), внизу которой видна следующая надпись: «Изготовил в 1704 году, обновил в 1800 году — Мастер столярных дел Пал Беде». Когда в 1800 году смыли грубо намазанную во время реставрации масляную краску, на поверхности появилась прекрасная, первоначальная, сделанная в 1704 году, роспись (доска 72), на которой можно было прочесть следующий текст: «Во славу бога сделано Месарошом Мартоном, учеником из Медьасо. 1704».

На территории Венгрии, в первую очередь в зданиях религиозного назначения, реже в усадьбах и домах, встречаются расписные потолки с кессонами, начиная с 15-ого века. Самое большое количество их относится к концу 17-ого и первой половине 19-ого веков. Среди них, с точки зрения орнамента, к числу лучших относятся медьасовские доски потолка. Раскрашивание церковной мебели повлияло на дальнейшее развитие росписи по дереву, так же как и на венгерское искусство в целом.

DIE BEMALTEN TISCHLERARBEITEN VON MEGYASZÓ AUS DEM JAHRE 1735

(Resümee)

Eine der wertvollsten Sammlungen des Ottó-Herman-Museums zu Miskolc stellt das Mobilar — genauer gesagt die Deckenverkleidung und die Kanzel — der Kirche von Megyaszó (Bezirk Zemplén) dar. Diese Stücke stammen aus dem 18. Jahrhundert. In dem vorliegenden Band haben wir versucht, diese Schätze sowohl von ihrer kunsthandwerklichen als auch von ihrer volkskünstlerischen Seite her vorzustellen.

Die Gemeinde Megyaszó, in Nordost-Ungarn gelegen, wird schon in Urkunden aus dem Mittelalter erwähnt. Die Kirche wurde wahrscheinlich im 13—14. Jahrhundert erbaut. Die Scharen der Türken und Tataren machten im Jahre 1599 die Gemeinde dem Erdboden gleich, doch bereits im Jahre 1615 machte man sich an den Wiederaufbau der Kirche. Erst 1702 baute man einen Kirchturm dazu und erwarb die Kirchenglocke. Bei Erweiterungs- und Vergrößerungsarbeiten an der Kirche im Jahre 1901 wurden die bemalten Tafeln entfernt und dem Miskolczer Museum übergeben. So verfügt das Ottó-Herman-Museum heute über 62 viereckig geformte, 86×87 cm grosse und mit Malereien verzierte Deckentafeln sowie über 10 Tafeln von 74×15 cm Grösse, die oberhalb in einem Halbbogenformat mit einer Abschlussdekoration versehen sind und gleichzeitig in der Kirche zur Verzierung der Empore dienten, sowie weiterhin über eine ebenfalls bemalte Kanzel.

Unter den einzelnen Stücken der Megyaszóer Kirche stammen aller Wahrscheinlichkeit nach die Kanzel und der Himmel darüber aus dem Jahre 1704 und die Emporentafel wurden wahrscheinlich auch im Jahre 1735 geschaffen. Geringe Ausbesserungen, Restaurationen und Malarbeiten wurden an den bemalten Teilen im Jahre 1800 vorgenommen. Nachdem die Tafeln entfernt worden waren, hat man sie 1901—1902 auch im Museum noch ausgebessert und dann ausgestellt. Bis zum Beginn der 1950-er Jahre gab es diese Ausstellung. In den Jahren zwischen 1975 und 1979 wurden die Stücke erneut einer sorgfältigen Restauration unterzogen: die Gemälderestauratoren säuberten die früheren, oftmals groben Ausbesserungen sehr umsichtig, um die originalen Malereien wieder ans Tageslicht zu bringen.

Auf einer der Tafeln (Tafel 1) ist ganz genau aufgezeichnet, wann und

von wem die *Deckentafeln* gefertigt wurden: „Anno Doi 1735 Die. 12. Februarii. Isten Segedelmé Által Muntak ezen munkát Miskoltzi mester Emberek Asztalos Imre Asztalos István" (Anno Domini 1735 Die. 12. Februarii. Mit Gottes Beistand fertigten die Arbeiten die Miskolcer Handwerksmeister Imre Asztalos und István Asztalos). Diese beiden Meister mögen entweder Brüder oder aber Vater und Sohn gewesen sein. Es gab dies auch anderwärts, dass nicht ein zwei Meister die Tischlerarbeiten für eine Kirche übernahmen. Auf Ungarisch heisst die Berufsbezeichnung für den Tischler „asztalos", und die beiden Meister, die die Einrichtung für die Megyaszóer Kirche fertigten, trugen zufälligerweise auch den Familiennamen *Asztalos* (dt.: Tischler). In Ungarn war es allgemein verbreitet, dass die Maler- und Tischlermeister kurz *Tischler* genannt wurden; zur Unterscheidung setzte man lediglich den Namen ihres Herkunftsortes vor ihren Familiennamen: *Szombatfalvi Asztalos András* (1670) (dt.: András Asztalos von Szombatfalva), *Zilahi Asztalos István* (1713) (dt.: István Asztalos von Zilah) oder *Abonyi Asztalos Ferenc* (1720) (dt.: Ferenc Asztalos von Abony). Die beiden hier genannten Tischler heissen *Miskolci Asztalos Imre* und *Miskolci Asztalos István*, demnach handelte es sich also um zwei Tischlermeister aus der Stadt Miskolc (Bezirk Borsod). In jener Zeit gehörte es zur Arbeit des Tischlermeisters, die von ihm gefertigten Stücken auch mit Malereien zu verzieren.

Von den Deckentafeln der Megyaszóer Kirche sind uns 60 erhalten geblieben. Auf insgesamt fünf der Tafeln sind figürlich zu nennende Kompositionen. Auf der 2. Tafel ist zwischen der asymmetrischen Pflanzenkomposition mit wenig Geschick ein Einhorn dargestellt. Symbol der jungfräulichen Tugend ist in der protestantischen Ikonenmalerei das Einhorn. Der doppelköpfige Adler (Tafel 3) könnte das Wappentier der zu der Zeit in Ungarn herrschenden Habsburger Dynastie sein, doch er könnte auch die Vogelfigur, die für den Altorient typisch ist und beispielsweise auch im Wappen des einstigen Byzanz zu sehen ist, verkörpern. Auf den bemalten Tafel der Kirchen waren hauptsächlich bis zum 18. Jahrhundert in Ungarn biblische und in erster Linie Szenen aus dem Garten Eden recht häufig vertreten. Am häufigsten gab es jedoch die Darstellung des ersten Menschenpaares unter dem paradiesischen Apfelbaum. So ist auf einem der Megyaszóer Balken zwar nur ein Birnenbaum zu sehen (Tafel 4), aber auch dies ist wahrscheinlich ein vereinfachtes Symbol der Paradiesszene. Als figürliche Darstellungen könnten ausserdem noch die Sonne mit dem Menschengesicht und die Sterne gewertet werden (Tafeln 5—6).

Der Grossteil der Pflanzenornamentik auf den Tafeln rührt aus der späten Renaissance her. Hier könnte als erstes der sog. „Italienische Kranz" angeführt werden, der in der Renaissance auch recht häufig auf Stein- und Skulpturen, geschnitzten und bemalten Möbeln sowie auf Deckentafeln vorkommt. Es handelt sich hierbei um einen Kranz, der aus Akanthusblät-

tern oder aus Lorbeerblättern gewunden ist und gleichsam den Schutz bzw. die Zusammenfassung der Blumenornamentik darstellt. Gut sichtbar ist die italienische Kranz auf den Tafeln 7, 8, 9, und 11, während seine Wiedergabe auf den Tafeln 12, 13, 14 und 15 schematischer ist. Die Ornamentik auf den Tafeln 16, 17, 18 und 19 ist wohl eine vereinfachte Kreiskomposition, entstanden aus den italienischen Kränzen. Sehr viele Tafeln sind von zentraler Ornamentik geprägt. Teils geht diese von einem in der Mitte vorhandenen Ornament aus (z. B. Tafel 16), teils setzen die Blumenmotive an den Ecken ein und umranken so die rechteckige Fläche (Tafel 25, 26). Ebenso besteht die Malerei auf recht vielen Deckentafeln oft aus nur einer einzigen kompositorischen Einheit, aus einem einzelnen Blumenstock oder Blumenstrauß; hier könnten insgesamt 20 Beispiele angeführt werden (Tafel 17 und folgende). Der schon als klassisch zu bezeichnende Vorfahre dieser Komposition ist die Darstellung des „Italienischen Kranzes“, die ebenfalls auf Überlieferungen aus der Renaissance zurückgeführt werden kann. In diesem Falle entspringt der Blumenstock aus einer schlanken Vase mit zwei Griffen (Tafel 62). Für diesen „Krug“ steht aber auch oftmals ein anderes Ornament, z. B. ein Herz oder eine Tulpe (Tafeln 17, 28 und 32). Einen Teil der Deckenbalken aus der reformierten Kirche von Megyaszó schmücken symmetrische Muster: durch eine quer verlaufende Linie getrennt, ist das Spiegelbild der Verzierungen gezeigt (Tafeln 44, 54).

Die Tafeln an der Decke wurden von den Baumeistern so angebracht, dass sie kasettenförmig sind, also eine Tiefenwirkung hervorrufen. Dies beabsichtigten sie durch S-förmige Linie zu erreichen, die die Ecken der einzelnen Tafeln und der Rahmen miteinander verbindet. Mit Ausnahme nur weniger ist die Grundfarbe der Tafeln weiss. Vom Farbspiel kann an sonsten gesagt werden, dass das Gleichgewicht zwischen kalten und warmen Farben vorherrscht; dominierend sind die Farben Grün, Rot und Tiefbraun. Zumeist wurden die Blätter und Rankenmotive mit Kupferoxid-Grün gefärbt, seltener sind sie ultramarinblau. Auch in anderen Ornamenten, so z. B. in den Blumen, kommen Blau und Grün vor. In Rot wurden die folgenden Schattierungen angewendet: Ziegelrot und seltener die verschiedenen Abstufungen zwischen Karmin und Tiefbraun. Selten sind auch die Verzierungen in dem lebhaften Cinnober oder Karmin. Gelb, und hierbei noch mehr Ocker, wurde nur zur Malerei von Blumen verwendet. Schwarz und Weiss dienen vorwiegend dazu, die Plastizität der einzelnen Ornamente hervorzuheben.

Als häufigstes Element in der Blumenornamentik kennen wir die Tulpe. Es gibt kaum ein Muster, wo sie fehlen würde; ihre verschiedenen Varianten werden in der Zeichnung 4 vorgestellt. Zu erkennen sind hier von der einfachen, mit der Renaissance verwandten dreiblättrigen Form bis zur komplizierten hin alle Variationen. Häufig sind auch die Rosen,

auch Rosetten genannt (Bild 5), Blumen, die an die Lilie erinnern (Bild 6), der Granatapfel (z. B. Tafeln 29, 41) und die Nelke (Tafeln 17, 30 und 36 sowie Bild 8).

An der Kirchendecke in Megyaszó waren am Treffpunkt aller vier Tafeln an den Ecken kleine vierbogige Rosetten angenagelt (Bilder 9—10). Hiervon sind uns 39 erhalten geblieben, die noch ganz sind, und vier sind zerbrochen. Die Bemalung dieser Rosetten ist sehr unterschiedlich; in der Grundfarbe sind sie alle weiss, während die stilisierten Blumenelemente in Blau, Rot und Schwarz gehalten sind.

Von den gemalten Tafeln, die die einstige Empore in der Megyaszóer Kirche schmückten, sind 10 im Ottó-Herman-Museum zu Miskolc ausgestellt (Tafeln 62—71). Diese Tafeln laufen nach oben hin in einem Halbkreis aus und sind etwas länger als die rechteckigen Deckenbalken. Die Ornamentik der Emporenplatten zeigt Verwandtschaft mit der der übrigen Tafeln; es ist anzunehmen, dass sie 1735 von denselben Meistern angefertigt wurden.

Unser Museum beherbergt auch das Dach der Kanzel aus der Kirche von Megyaszó (Bild 12). Am Boden des Kanzeldaches war zu lesen: „*Készült 1704-dik Esztendőben — Megújított 1800-ik Esztendőben Asztalos Maist Bede Pál által*“ (Gefertigt im Jahre 1704 — Erneuert im Jahre 1800 von dem Tischlermeister Pál Bede). Als bei den Restaurationsarbeiten die Ölfarbe, die 1800 darübergestrichen worden war, entfernt wurde, ging leider auch die sehr schöne ursprüngliche Malerei aus dem Jahre 1704 verloren (Tafel 72). So kam aber folgender Text zum Vorschein: „*Isten Ditsőségére Tsináltatta Superla Mészáros Márton Diák Medgyaszszai Ecclesiának. Anno D. 1704*“ (Zu Ehren Gottes gefertigt im Auftrag von Márton Mészáros für die Ekklesia der Schüler von Medgyaszó, Anno D. 1704).

Auf dem Territorium Ungarn kommen von Beginn des 15. Jahrhunderts an bemalte Deckenkassetten in erster Linie in kirchlichen Gebäuden und weniger in Schlössern und Häusern vor. Aufzufinden sind heute meist die Deckenkassetten, die aus der Zeit vom Ende des 17. Jahrhunderts bis zur ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts stammen. Unter diesen nimmt die Megyaszóer in Hinblick auf die Ornamentik einen recht guten Platz ein. Die bemalten Kirchenmöbel hatten auch Auswirkung auf die bemalten Möbel im allgemeinen und somit auch auf die ungarische Volkskunst.

TÁBLÁK

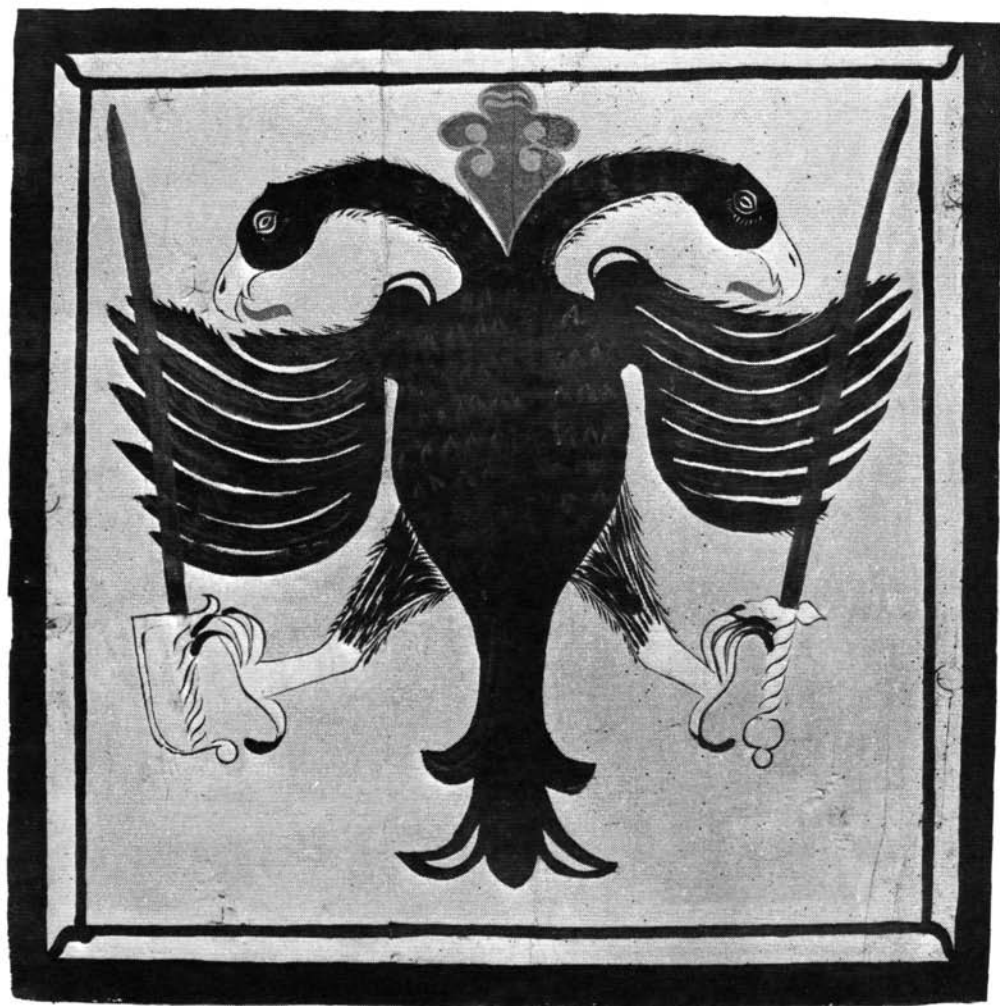
1. tábla. Mind a négy oldalon fehér és cinóber lécekkel keretezett ultramarinkék mezőben fehér alapszínű medailonban (cartouche) felirat. A négy sarokban pirossal keretezett fekete laza akantuszlevelek között pirossal keretezett fehér tulipánok.

A medailon fölött álló tulipán vörös.

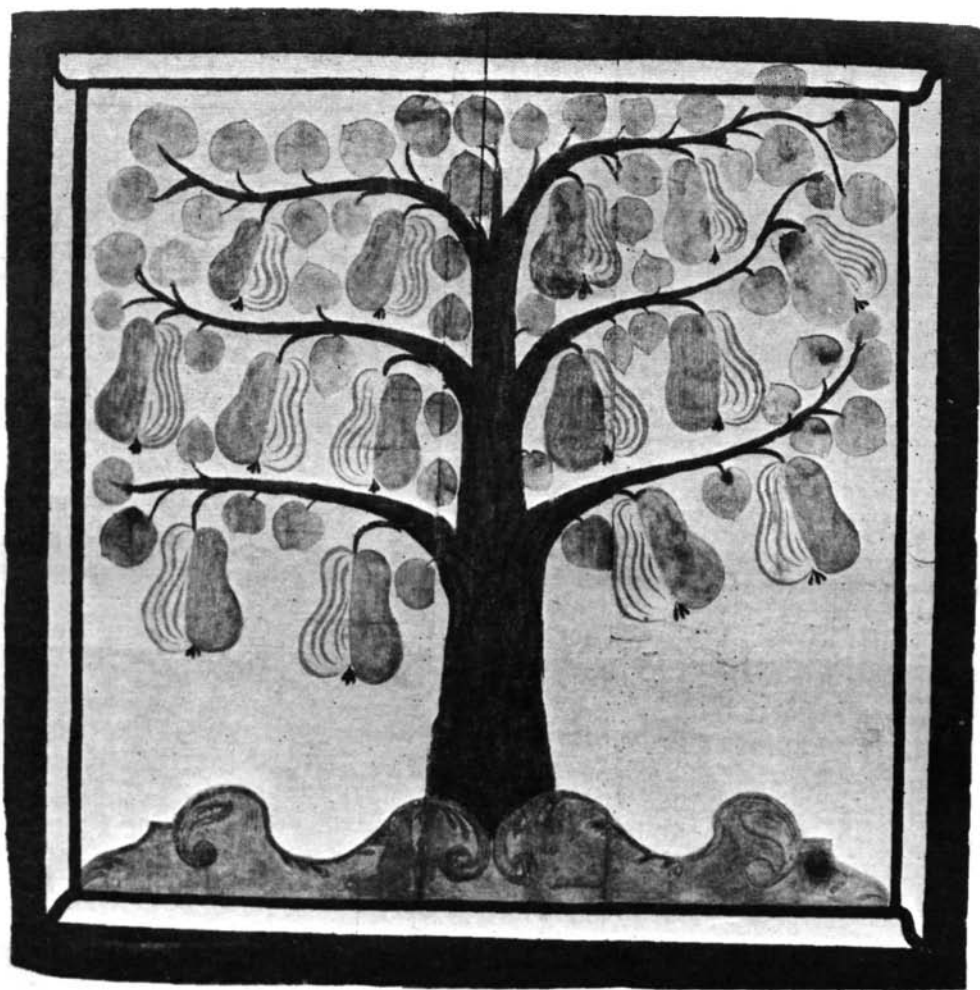

2. tábla. Aszimmetrikusan komponált tábla közepén, fekete kontúrral keretezett, fehér színű, szálkás sörényű, sötétbarna egyszarvú, amely fűrészelt bútororomra emlékeztető sárgával díszített ultramarin talpon áll. Az ellentétes sorokból induló azonos ornemens közül az első sötét okkerral árnyékolt drapp akantusz kék „trombita” virággal. A jobb felső vörössel árnyékolt ultramarin—piros virággal. A bal felső pedig vörössel árnyékolt ultramarin—sárga virággal.

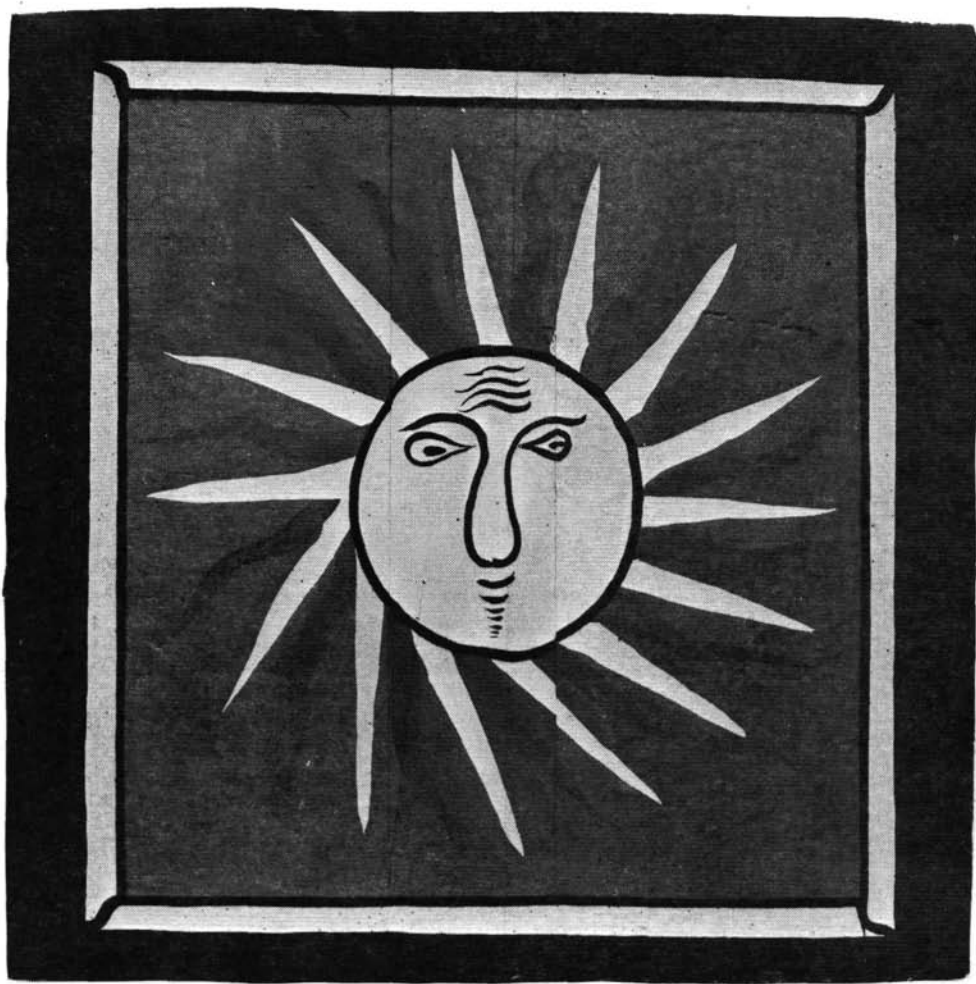

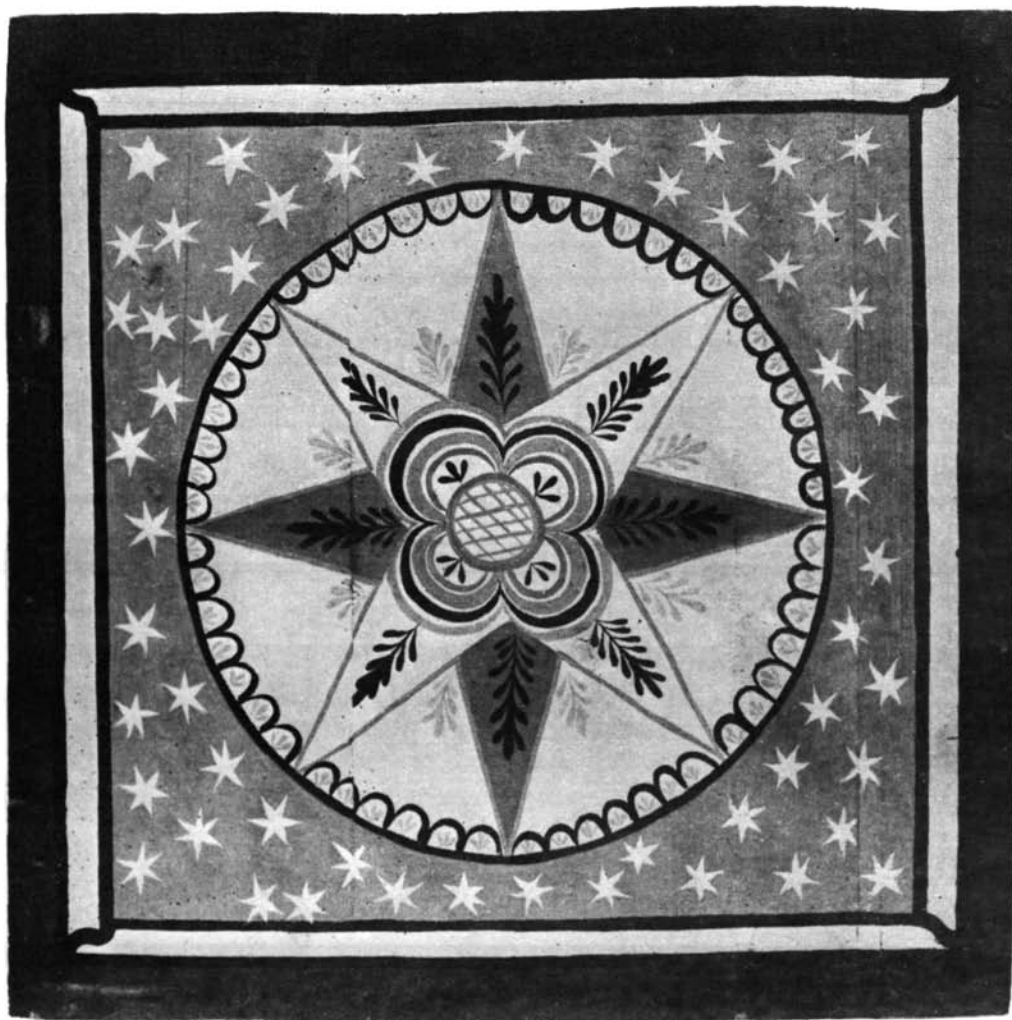
3. tábla. Frontálisan kifeszített kétfejű sas fehérrel cirkált fekete tollazattal. A két fej között korona helyett szívalakra emlékeztető vörös dísz. Egyik karmában kosaras kard, a másikban kosár nélküli kard.

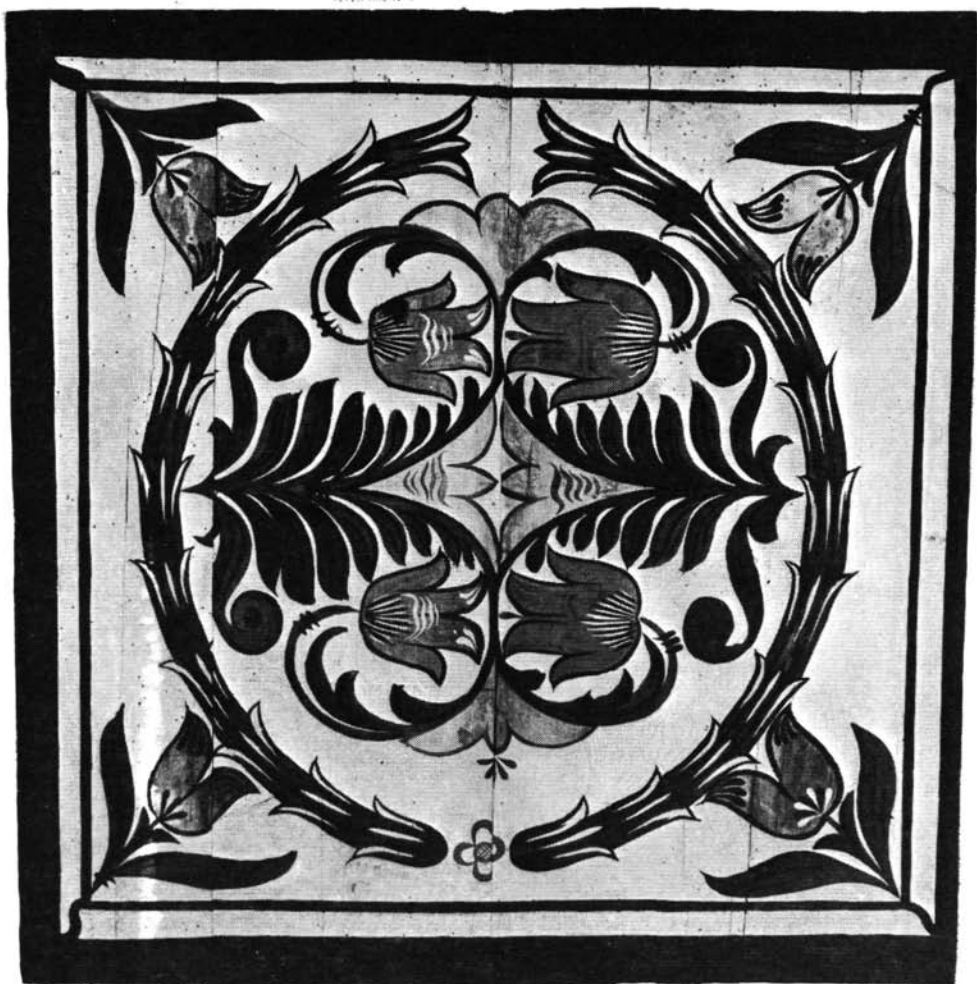
4. tábla. Fűrészelt bútornamentikából induló, megközelítően szimmetrikus körtefa. Törzse mélyvörössel barázdált barna, ágain frontálisan elhelyezett, húsos, kerekded levelek, valamint nagyméretű, felében kopott ultramarin, felében kadmiumos okerre színezett (érett) körték függenek.

5. tábla. Ultramarinkék alapon feketével keretezett és megrajzolt emberarcú nap
fehér és cinóber sugarakkal.

6. tábla. Középpütt körzövel meghúzott fehér körben nyolcágú csillag váltakozva fehér és piros csúcsokkal, középpütt sárga, fekete, kék és piros színű nagykarélys rozettával. A csillagok nyolc csúcsában fekete színű ágacska látható. A centrális kompozíció kék mezőben áll, ebben hatágú fehér csillagok lebegnek.

7. tábla. Feketével kontúrozott, fáradt ultramarinkék, alul és felül nyitott olaszkoszorúval határolt mezőben szembenéző, palmettából indított akantuszágban végződő szimmetrikus csokormotívum vörös és okker tulipánokkal. A négy sarokban, sarokból indított egyszerű kék levelek és sárga tulipánok töltik ki a teret.

8. tábla. Szabadabban fogalmazott, a sarkokban volutásan visszahajtot akantuszokkal bővített vörös okker és kék levelekből komponált koszorú. A középső mezőben függőleges palmettás szárból kihajló szimmetrikus, akantuszlevelek által közrefogott nagy bővített tulipán. A kompozíció két oldalán a kihajló akantuszlevelek között két nagy vörös és sárga „trombitavirág”, ill. két háromkaréjos virág.

9. tábla. Fehér és vörös stilizált ornamensekkel leegyszerűsített, olasz koszorú között tulipánból, 2 hatkaréjos rozettából álló szimmetrikus virágtő, amely alul visszahajló akantuszpárból indul. A stilizált koszorú ultramarinkék, a mező sarkaiban levő, kifelé hajló akantuszpár rézoxidzöld, hasonlóan a virágtő középső eleméhez és a töből alul induló két akantuszpárhoz. A virágtő húsos akantuszlevelei és a mezőket kitöltő hat trombitavirág törtfehér színű.

10. tábla. A 8-as tábla koszorújának még szabadabb és dekoratívabb megfogalmazása. A koszorú alul zárt, kifelé hajló akantuszokból indított, hangsúlyozott, a plaszticitás érzékeltetésére törekvő kontrasztos megoldással. A koszorú motívum rajzosságát hangsúlyozza az egész formát végig kísérő ritmikus levélmotívumok sora. A koszorú belső mezőjében egyetlen nagyméretű, fáradt okker színben tartott több virágelem egyesítéséből álló tulipánmotívum. A tábla felső sarkaiban téglavörös sarokmotívumok. A tábla domináns színei mélybarna, világos okker, szürke és téglavörös.

11. tábla. Szabadon fogalmazott, de határozott körbe komponált zöld sáslevelekből, tulipán és egyéb virágmotívumokból összeállított, zárt koszorú. Középen egyszerű vörössel és feketével megrajzolt, geometrizáló, rozettával, a sarkokat feketével festett egyszerű, szimmetrikus akantusz-motívumok töltik ki. A koszorú virágmotívumai ultramarinkék és vörösek.

A tábla 3 különböző díszítő felfogást egyesített magában: a mértanias rozettát, a sarkak archaizáló monokróm festését és a koszorú szabad, dekoratív virágmotívumait.

12. tábla. Erősen stilizált, alul-fölül nyitott, vörössel kontúrozott mezőjében okker és fekete csokrocskákkal díszített, erősen ragozott koszorúmotívum, sarkain kifelé hajló mélybarna, okker, virágos akantuszágakkal, középső mezőjében szembeforduló szimmetrikus, nagy piros tulipánokban végződő, zöld akantuszokkal.

13. tábla. Töredék, az eredeti tábla egyharmada. Stilizált koszorúja közeli rokonságot mutat a 12-es tábla koszorúmotívumával. Kör alakú, belső mezőjét kitöltő ornamensének meglevő, indító része a 7-es táblára emlékeztet. A tábla koszorú által határolt külső mezője zöld alapszínű, rajta sarkokból indított, feketével kontúrozott, klasszikus megfogalmazású, fehér akantuszokkal.

14. tábla. Patkó formájúra egyszerűsített, erősen ragozott, fekete-fehér pontokkal díszített ultramarinkék, „abroncsok által” közrefogott mezőben késsel, vörössel, fehérrel és feketével festett, hangsúlyos, hatkaréjos rozetta. A rozetta és az abroncs közeit kitöltő feketével kontúrozott ágakkal. A tábla sarkaiban befelé kunkorodó végű, szimmetrikus, tulipános akantuszokkal.

15. tábla. Az erősen megkomponált tábla leghangsúlyosabb motívuma a zárt, a 14-es táblán is megjelenő erősen stilizált, inkább patkóra emlékeztető koszorúmotívum, közepén hangsúlyozottan geometrikus, négy részre osztott, kör alakú rozettában ismétlődő hármastulipáncsok. A tábla sarkaiban a rozetta tulipánjai ismétlődnek.

16. tábla. A koszorú és rozettamotívumok között átmenetet tettképező, teljesen bezárt, feketével és vörössel kontúrozott, feketével és fehérrel pettyezett zöld abroncs által határolt mezőben átlósan hajló akantuszág között, különböző fantázia virágok. A tábla centrumában vörös közepű négykaréjos, feketével kontúrozott kék virággal. A tábla sarkaiban vörössel kontúrozott húsos levelű virágtalan zöld akantuszokkal.

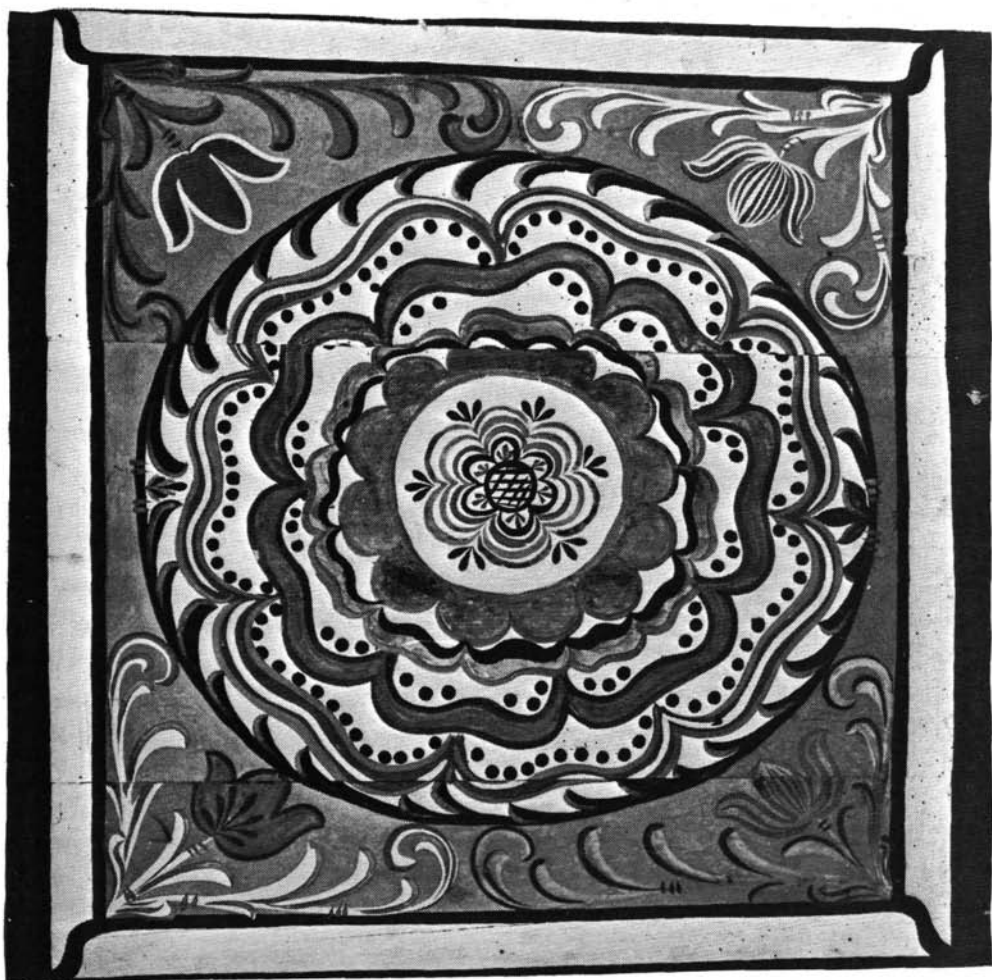

17. tábla. A tábla négyzetes mezőjébe szerkesztett, egyszerű fekete érintő kör által határolt mezőben, stilizált olaszkoszorúból indított, tekergő, zöld akantuszleveles, okkerrel festett, függőleges szárból induló hangsúlyos ágmotívumok, hatkaréjos vörös ágakkal, stilizált szegfűkkel, kék tulipánnal és a számartővisre emlékeztető, erősen stilizált virággal. A tábla sarkait okkersárga és vörössel kontúrozott kék pettyekből álló pikkelymotívum tölti ki.

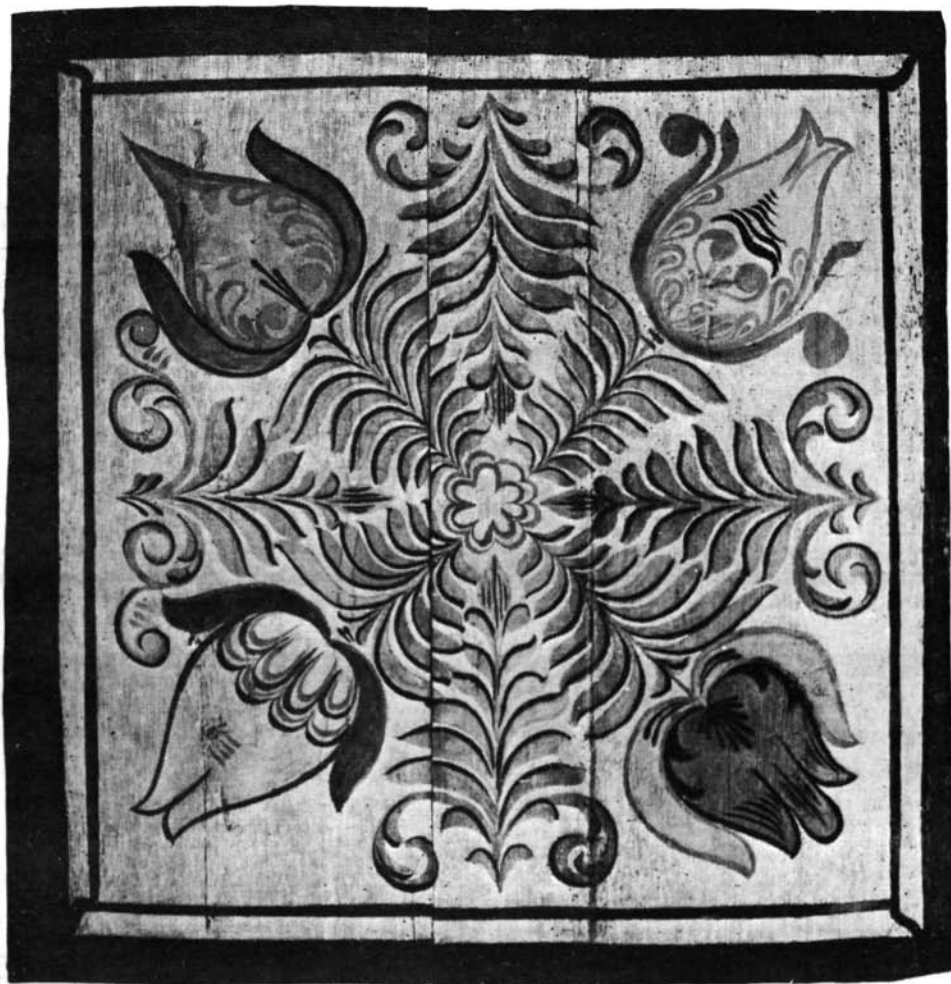

18. tábla. Párhuzamos és szembeforduló, fodrokkal komponált keretező elem által közrefogott, önmagába visszatérő, zárt virágtő, középen hangsúlyozott vörös tulipánnal. Az akantuszágacskák között sárga trombitavirággal, erőteljes fekete kontúrozással. A keretező motívum párhuzamosan húzódó, fekete, vörös, sárga és kék iverkből áll össze. A zsúfolt kompozíciójú tábla sarkaiban befelé hajló végű, erőteljesen tulipánokat közrefogó akantuszokkal.

19. tábla. Táblába szerkesztett, széleket nem érintő, sötétbarna, teljesen bezárt fél olaszkoszorúban, fehér alapon, koncentrikus, egymásból induló, fél fázissal eltolt, visszatérő, hullámos szirmokból komponált rozettamotívum. A szirmok vörösek és kékek, hangsúlyos, fekete pontoszással. A tábla többi része világoskékre alapozott, sarkaiban tulipánokat közrefogó vörös és fehér akantuszággal.

20. tábla. Kisméretű, középponti rozettából indított, sarkak felé tartó, egyszerű, kék palmetta csokrokra ültetett, nagyméretű, változatos — vörös és fehér —, tulipánokból álló kompozíció. Az átlós palmetták közében, szembefordított, virágtalan vörös palmettacsokorral.

21. tábla. Hiányos, fél tábla. A tábla átlós kompozícióját sarkok felé hajló, vörös és kék akantuszcsookrokból indított virágmotívumok hangsúlyozzák. A csokrok közepén mélybarna karéjokkal övezett, egyszerű virágos rozettából indulnak. A visszahajló akantuszágak végein feketével keretezett vörös bimbók.

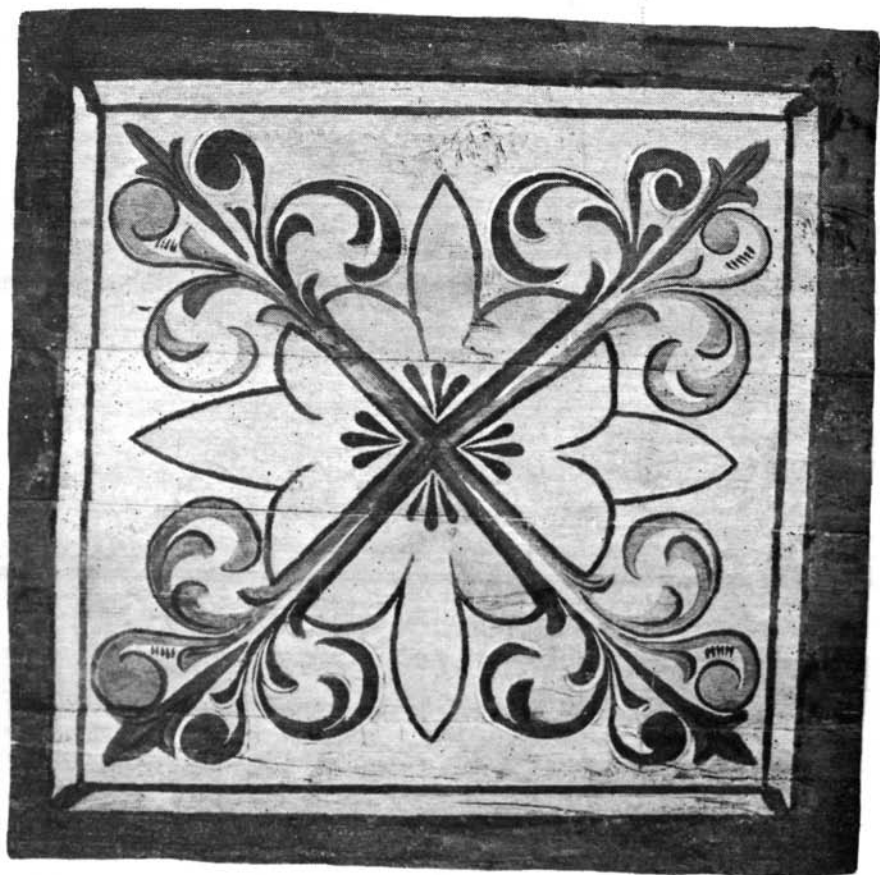

22. tábla. A tábla centrumában, szimmetrikusan kifelé fordított, vörös és feketével kontúrozott fehér tulipánok közül átlósan indított, nagyméretű, feketével kontúrozott zöld palmetta csokrok.

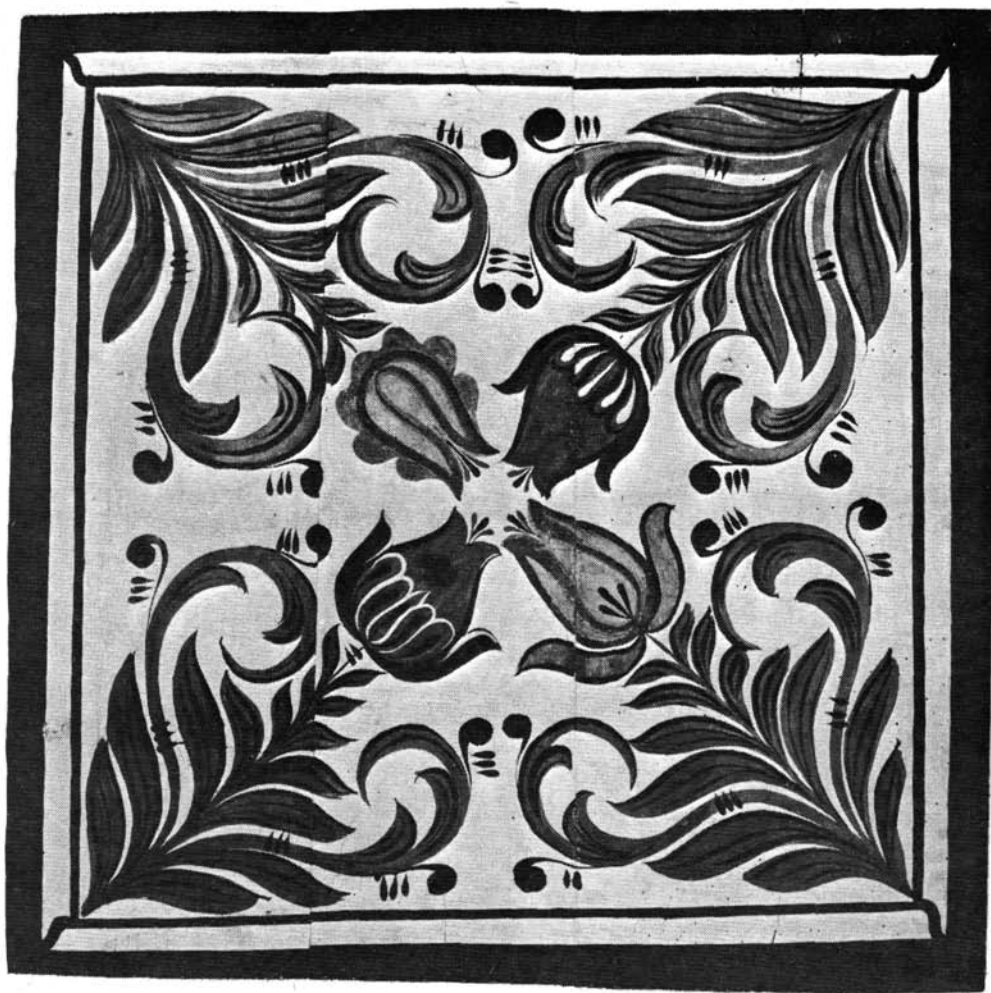

23. tábla. Mélybarna, vörössel kontúrozott, sarkok felé tartó, átlós palmetták közeiben, nagyméretű, háromkaréjos, ugyancsak feketével kontúrozott vörös és kék tulipánok. A kompozíció középpontjában kisméretű vörössel rácsozott mélybarna rozetta.

24. tábla. Valószínűleg erősen átfestett — szabályos átlóra szerkesztett — tábla, közepén csillagra emlékeztető, szimmetrikus, íves díszítmény. Az átlók csillagon kívül, végein, lándzsa formában végződő, szimmetrikusan ki- és befelé hajló akantuszokkal.

25. tábla. A sarkokból kihajló, kopott ultramarin színű, változatosan megmozgatott, stilizált tulipánokban végződő palmettacsokrok. A tábla diszitményének levélelemei kis eltéréssel és helyzetük felcserélésével megegyeznek a 20-as tábla levélornamentikájával.

26. tábla. Vonalas, grafikus elemekkel erősen feloldott, sarkokból átlósan egymás felé néző, dekoratív, zöld akantuszok. A tábla centrumában hatkaréjos, zöld sárga és vörös ívekből összeállított rozettával.

27. tábla. Hullámos szirmú, középén virágelemből kiinduló, örvénylő, vörös, kék, sárga, fekete akantuszok kék és sárga trombitavirágokkal. A szembenéző sarkokból tulipánokat és gránátalmákat közrefogó, feketével kontúrozott, befelé hajló zöld levelekkel.

28. tábla. Párhuzamos, zöld, mélybarna és okker színű ágakból, szimmetrikusan komponált, stilizált ág- vagy edény formából, grafikus eszközökkel dúsított, középben nagy ernyős virág van, kiteljesedő, gazdag ornamentika.

29. tábla. Hangsúlyos, fekete—vörös gránátalmákban végződő, kétszer hajló, szimmetrikus akantuszindák között apró, leveles, hatszirmú virággal, megtört szárú, kék tulipánokban végződő ágmotívumok.

30. tábla. A tábla alján kétfelé való, mélybarna és zöld ágakból álló, végein feketével kontúrozott kék virágokkal és stilizált szegfűkkel díszített, szimmetrikus akantuszág, középső szárának csúcán többször fodrozódó, vörös szegélyű virággal.

31. tábla. Húsos levelekből álló, alul kettéágazó volutaszerű ágakon ülő, hatalmas, okker és mélyvörös alapú, belül gazdagon megmozgatott ornamentikájú, tulipánokból álló, ornamenssel díszített tábla. A nagy tulipánokat apró, grafikusán megoldott levélmotívumok tagolják.

32. tábla. Ultramarinkék, fantáziavirágból előszökkenő, zöld és mélybarna akantuszos és sásleveles, szimmetrikus ágak, végeiken, egykor vörössel kontúrozott tulipánokkal.

33. tábla. Tulipánokkal tagolt, apró, vörös—fekete levélkékből álló, szártövéből hármas végződéssel futó kék akantuszágak, elágazásaikban vörös és fehér trombitavirágokkal, végződéseiken vörös tulipánokkal és vörössel kontúrozott ötszirmú virágokkal.

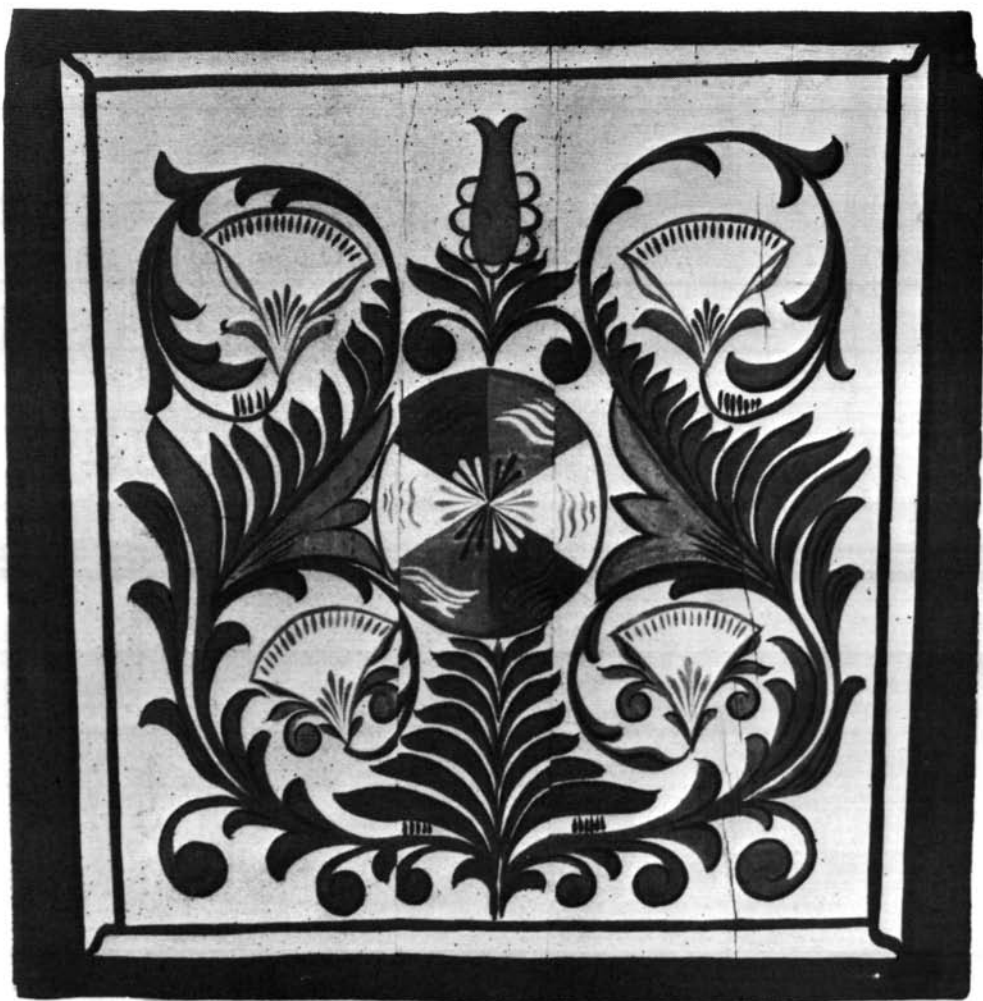

34. tábla. Egy töből induló, alul kifelé, felül befelé hajló erőteljes akantuszág. A levelek és a virágok teljesen szimmetrikusak. Az ágak végein vörös és kék—okker tulipánok, a tér felé hajló ágak közeiben a feketével kontúrozott vörös trombitavirágok. A tábla tengelyében sásleveles ágon négyszirmú vörös virággal.

35. tábla. Erősen átírt tulipán és gránátalma motívummal bővített, ellentétes irányba hajló, szimmetrikus palmettacsokor. Az ágak között ötkaréjos vörös trombitavirágokkal a kompozíció tengelyét alkotó szár, vörössel élénkített, mélybarna sáslevelekből áll.

36. tábla. Palmettacsokorból induló, feketével árnyékolt, erőteljes ultramarin akantuszok, végein stilizált szegfű motívumokkal, a kompozíció tengelyében levő szár-motívum közepén hat kék, vörös, fehér cikkből álló, egyszerű geometrikus rozettával, a rozetta fölött tulipánbimbóban végződő, fehér ernyős virágokkal.

37. tábla. Fekete szárból kibomló, vörössel kontúrozott, mélybarna és feketével kontúrozott, erősen csavarodó, zöld levelekből álló, szimmetrikus, kék akantuszág, elágazásaiban fekete száron ülő, apró, vörös tulipánokkal.

38. tábla. Vörössel kontúrozott, háromszirmú, fehér virágokban és tulipánokban végződő, szimmetrikusan hajló, zöld akantuszágak. Elágazásaikban vörös trombita-virágokkal, a szármotívum csúcsán ötkaréjos kék tulipán.

39. tábla. Alul kifelé, felül szembeforduló, egymást keresztező szárakból indított, sásleveles, középső szármotívumra tükörszerűen komponált, mélybarna és zöld akantuszlevelek, elágazásaikban feketével kontúrozott téglavörös trombitavirágokkal.

40. tábla. Feketével és mélybarnával festett, monokróm hatású, szigorú, szimmetrikus, kétszer hajló, akantuszágakból komponált, függőleges, apró levelekből épített szár, tükröződő ornamentika.

41. tábla. Erőteljes ultramarinkékkel festett, középső tulipánnal megbontott szár-
motívumokból induló, késsel kontúrozott, mélybarna akantuszágak, végein tulipán
és gránátalma motívumokkal.

42. tábla. Szimmetrikusan kifelé hajló, mélybarna akantuszágak közül indított, kettős zöld pálmalevél, tengelyében, fönt feketével kontúrozott, vörös tulipánnal.

43. tábla. Hármass vonalban örvénylő, közös töből induló, kék, barna és fehér levelekből komponált, szimmetrikus akantuszpár által határolt, keskeny mezőben, 16 szirmú napraforgóra emlékeztető rozetta, fölötté párosan hajló, fekete ágakra ültetett kék—vörös tulipánokkal.

44. tábla. Lefelé forduló, mélybarna, szív formából indított kettős ívben hajló, végein tulipán és bimbó motívumokkal az elágazások között trombitavirágokkal diszitett, nagy szimmetrikus motívum közepén négykaréjos, feketével kontúrozott, stilizált virág, fölötté erősen átírt tulipánmotívum.

45. tábla, Okkerszínű, sokkaréjos rozettába foglalt, ötágú fehér csillag alkotja a tábla centrumát. A csillag első csúcsából induló, lantszerűen kihajló, majd visszatérő, fehér tulipánokban végződő, zöld akantuszággal. A rozetta motívumot felül vörössel kontúrozott, fekete díszítmény egészíti ki.

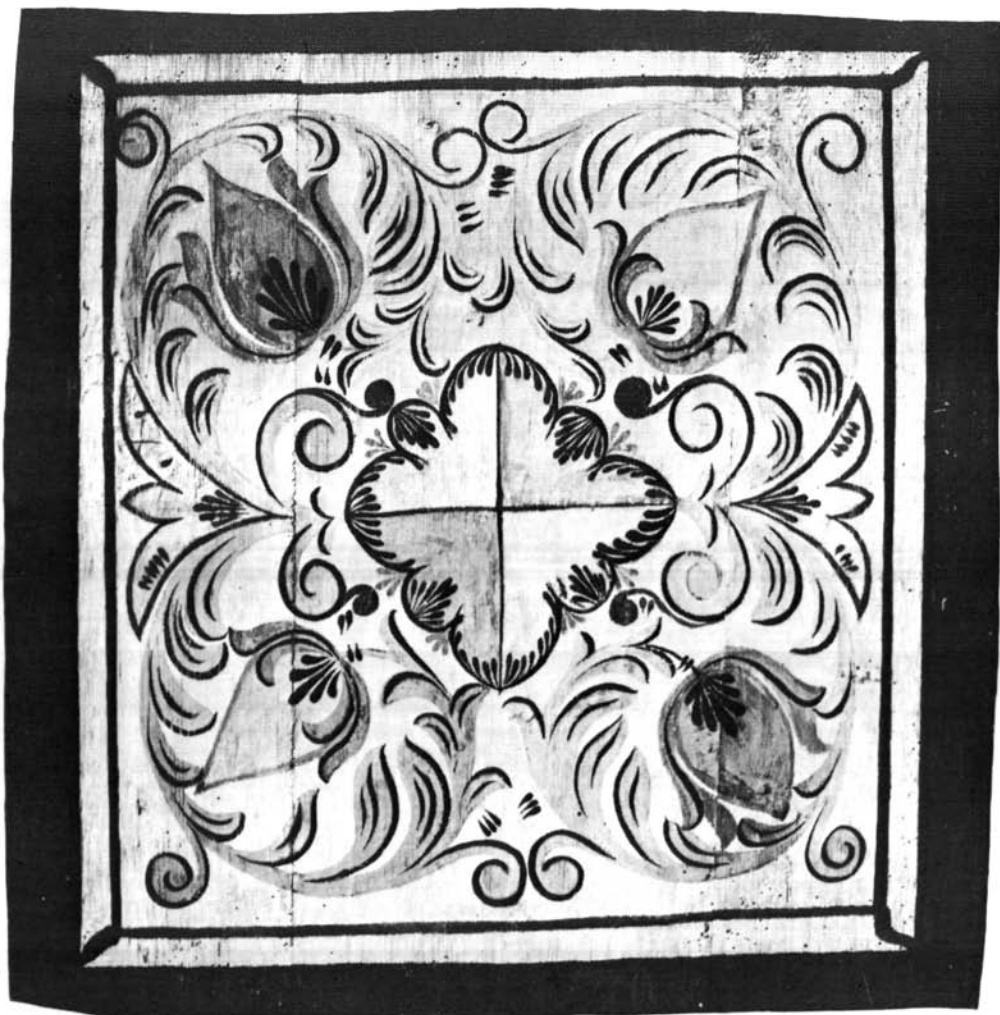

46. tábla. Kétszeresen hajló, egymáshoz közelálló vörös trombitavirágban és ernyős, okkerszínű virágban végződő akantuszpár, hangsúlyos, grafikus elemekkel bővítve, az egymást keresztező alsó ágak között rácsos felületkitöltéssel.

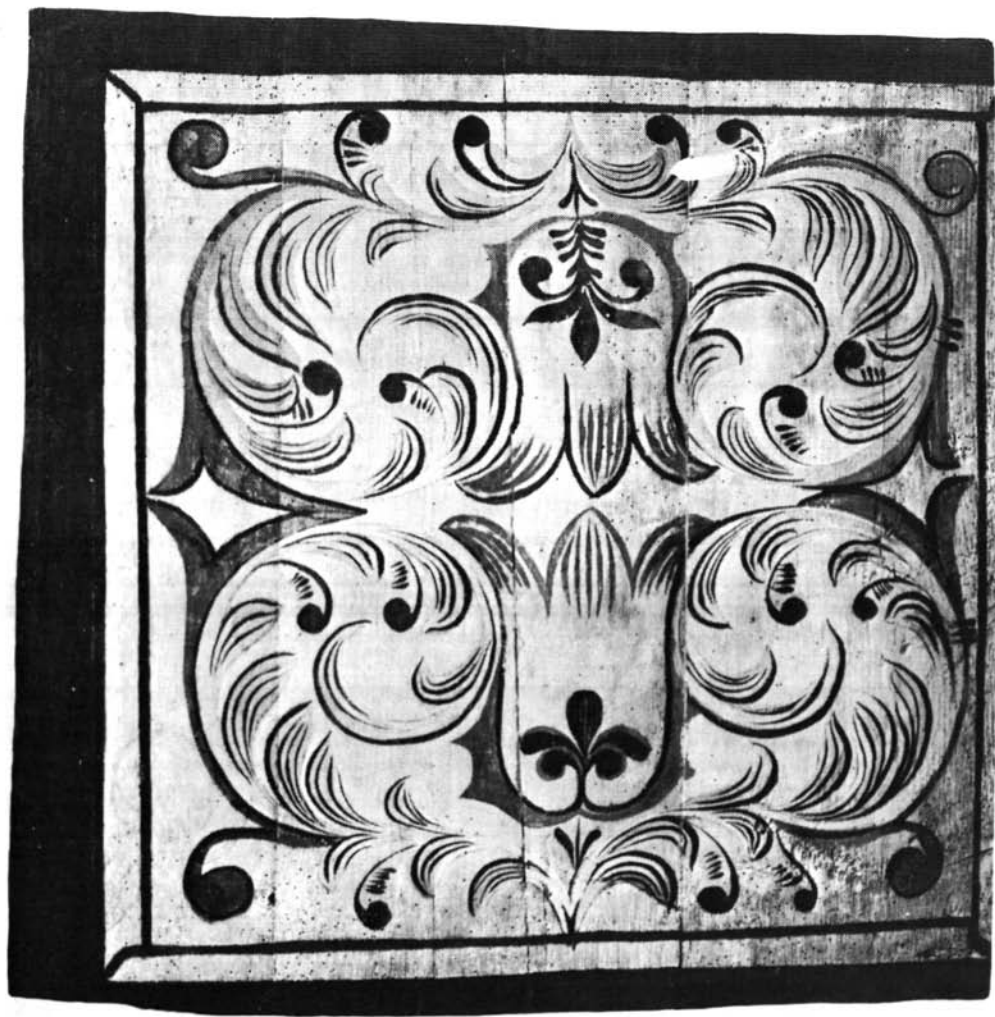
47. tábla. Két-két szimmetrikus volutába csavarodó húsoslevelű akantuszpárból komponált erőteljes ornamentika, mely teljesen kitölti a tábla mezőjét. Az ágak közeiben részletezés nélküli egyszerű, kontúrozott trombitavirágok.

48. tábla. Csúcsára állított négyzetbe foglalható, átlósan osztott, nyolckaréjos, feketével kontúrozott, apró, fekete levelekkel megbontott, központi elemből kiinduló, szembefordított 2—2 ágú, nagy fehér, kék, vörös bimbókban végződő akantuszpár.

49. tábla. A 10 karéjos, egyszerű rozettából kiinduló, rendkívül húsos levelű, nagy gombokban végződő indákból és az azok végein levő stilizált gránátalma, illetve tulipán motívumokból álló ornamens.

50. tábla. Szembefordított, ultramarinkék, befelé forduló, páros akantuszágak közeiben szembenéző, nagyméretű, vörös, illetve kék tulipánpár. Az ágak bővítőménye kék, a sarkok kitöltésére nagyméretű, gombokban végződő, grafikus elemek szolgálnak.

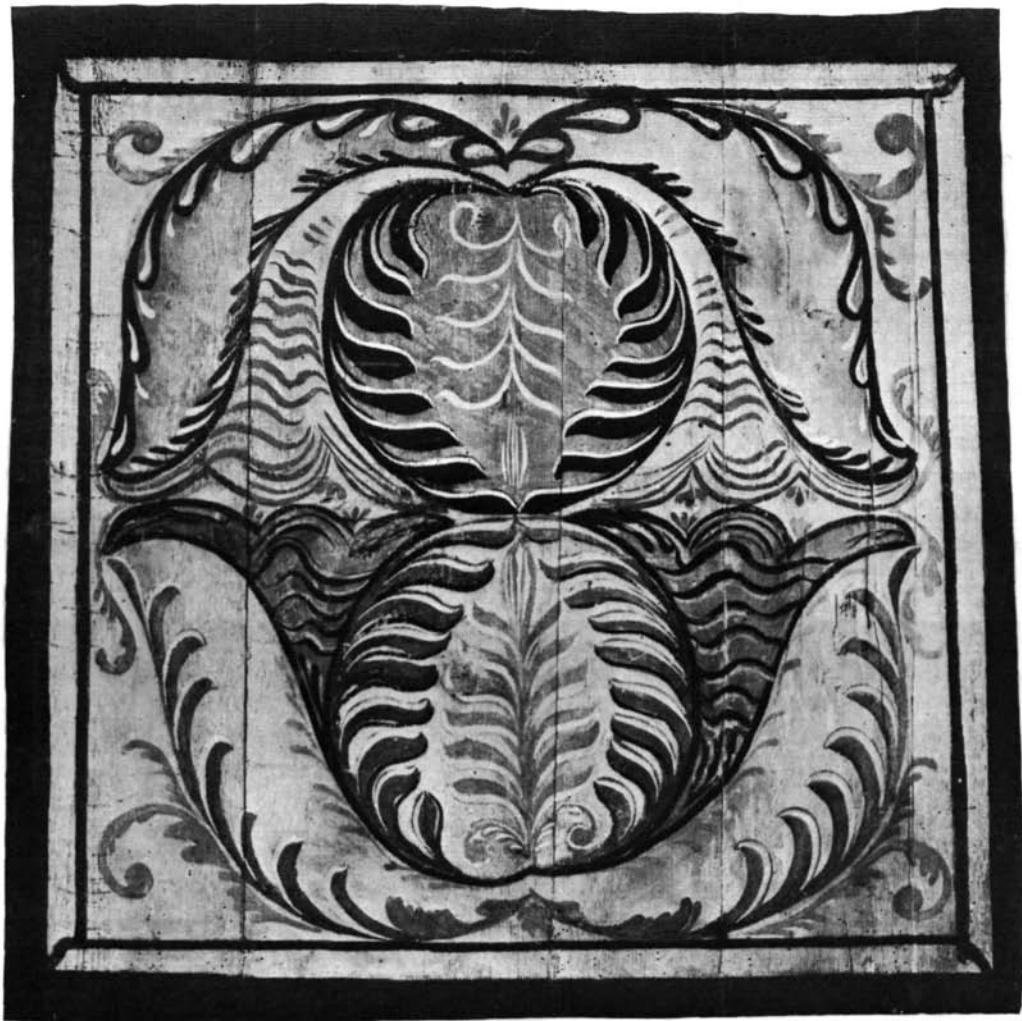
51. tábla. A tábla leghangsúlyosabb kompozíciós eleme 2—2 szembefordított hatalmas tulipán, kopott okker alapon erőteljes fekete grafikus elemekkel bővítve. A tulipánokat a szírom mozgását kísérő igen leegyszerűsített, összekapcsolódó akantuszágak kötik össze.

52. tábla. Hangsúlyos, sarokmotivumokkal keretezett, szembeforduló, vörös tulipánokban végződő, finoman rajzolt ágakból álló, páros motívum, közepén kék centrumú, sokkaréjos rozetta.

53. tábla. Négyötöd részben meglevő tábla, szembeforduló, átlósan-aszimmetrikusan, színben eltolt, mélybarnával és feketével hangsúlyozottan keretezett, húsos zöld levelű ágakból hajlított, befelé forduló, kettős akantuszpár. Centrumában egy-szerű, hatkaréjos, rácsos közepű, mélybarna rozettácskával.

54. tábla. Nagy gránátalmákra emlékeztető, leveles koszorúból hajlitott, két érintő körmotívum. A kör alakú elemeket gazdagító, ugyancsak leveles ágakból összeállított tulipánszerű bővítménnyel.

55. tábla. Fokozottan grafikus hatású, a négy sarokból induló, feketével árnyékolt, zöld összefonódó ágakból és az azt kiegészítő nagy, mélybarna levelekből álló fonnott hatású ornamentika.

56. tábla. 4 sarokból indított, átlósan megegyező színű ágakból komponált, mélybarnában és kékben tartott ágakból font kompozíció, az ágak kiegészítőjeként feketével kontúrozott gombokban végződő, fehér elemekkel.

57. tábla. Az átlós sarkokból kiindulva, bonyolultan örvénylő, egymást keresztező, okker, illetve zöldesszürke ágakból összefont, a teljes táblát kitöltő nagy trombita-
virágokkal bővített díszítmény.

58. tábla. A tábla két alsó sarkából, kettős hullámmal kibomló, mélybarna, majd zöld levelekből és kacsokból álló szimmetrikus levéldísz, közepén és elágazásaiban háromszirmú vörös ágakkal.

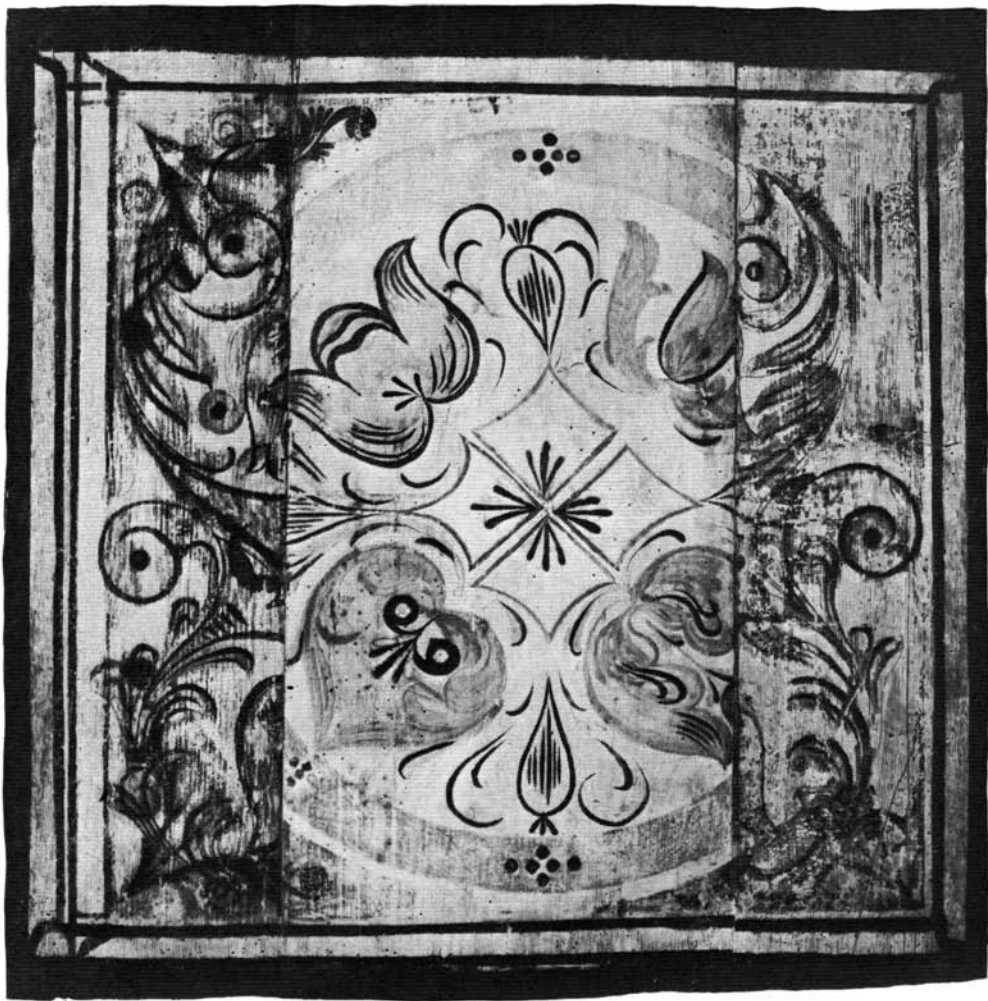

59. tábla. A tábla mezőjének jobb alsó sarkában levő, pirosszirmú virágból, csigásan hajló, húsos, zöld levelű ág, vékony ecsettel fölhordott, grafikus hatású, fekete bővítményekkel, a nagy volutát a tábla jobb oldalán egy mélybarna, vörössel kontúrozott, hármashullámban meghajló, vékony ág egészíti ki.

60. tábla. Egyetlen sarokból indított, végén visszahajló, stilizált, okker és kék tulipánban végződő, nagy volutúra emlékeztető, húsos levelű akantuszág, a szabadon levő sarkokon kunkorodó, erőteljes gombokban végződő nyúlványokkal. A viszonylag sok szabad felület megmozgatására párhuzamosan letett, apró ecsetnyomok szolgálnak.

61. tábla. Igen rusztikusan komponált, nagyméretű, feketével kontúrozott, vörössel recézett, szembeforduló, fehér tulipánpár, melynek kiegészítője erősen léegyszerősített párosan összekapcsolódó akantuszágak.

62-es tábla. Rozettából indított két-két egymásba forduló, gránátalmában végződő karcsú akantuszpár.

63-as tábla. A tábla centrumában világos ultramarinkék oktagon rozetta, csúcsaiból grafikus tulipánokkal ágaznak a tábla oldalai és sarkai felé.

D. T. O. M

Tiszteltes Selyebi János
Uram Prædicatorlagában
és T. Z. ei Abraham úr Me
sterlegében. Az Ecclesiának kö
zönleg iskolásevelépetett ez a
Mentet az akkor Erdemes Elöl
járóknak kerényiségök által; kik Me
veken lekezeztben hagyaték ilyen
rendel: Hadnagy N. Szabó János
Uram. Jipán Csereháti János Uram Ta
nacsbeli személyek Nagy János Ha
kasi Balint Sziláfi János. Biro N. János
Lapis Péter Macsai János Vas Péter Jót
Miklós Nagy András Polgari János
Szarka Gergely Bolyai Márton

Anno = Domini =

MDCCXXV

die 4. Febr.

Mádi János hites Notarius írta

64. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben, a tábla centrumába állított kétfülű olasz korsó, melyből szeszélyesen indázó akantuszágakból komponált indamotívumok a szárvégeken négyszirmú fodros és stilizált tulipánvirágok, a tengelyben fölül erősen átírt napraforgó motívum. A tábla színei: drapp, szürkészöld, világos ultramarin, drapp, barna, fehér, fekete.

65. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben, fekete stilizált, vonalas motívumból indított ellentétes irányba hajló három akantusz pár, az ágak csavarodó végei közt a tábla centrumában többször kontúrozott rozetták, az alsó ágak végein rácsos magházú gránátalma motívumok. A tábla színei: okker, rézoxidzöld, ultramarinkék, különféle barnák, fekete, fehér.

66. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben az egész mezőt uráló, szár nélküli, nagy sok szirmú virágból kihajtó hat tulipánszál, melyek fölött az előbbivel nem szervülő aprólékos, rozettákban végződő befelé csavarodó akantuszpár. A tábla színei: umbra, vörösbarna, zöldesokker, fehér, vörös, fekete.

67. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben egymásba fonódó, ellentétes irányban mozgó, leveles indákból álló mozgalmas kompozíció — szív, tulipán és négyszirmú virág — bővítményekkel. A kompozíció csúcsában nagyméretű stilizált szegfűmotívum. A tábla színei: rézoxidzöld, fehér, vörös, barna, ultramarinkék.

68. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú tábla. Zsúfolt, — szeszélyesen indázó ágak végein tulipánok, stilizált képzeletszülte, gránátalmához hasonló 5 karéjos virágok. A tábla színei: fehér, barna, vörös, rézoxidzöld, ultramarinkék.

69. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben fordított szivalakból indított erőteljes akantuszpár, a tábla ívében megismétlődő ágas szív-motívummal. Az indákat trombitavirágok, stilizált tulipánok és volutácskák egészítik ki. A tábla színei: rézoxidzöld, ultramarinkék, vörösbarna, fekete, fehér.

70. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben lefelé fordított közös töből induló szimmetrikusan három-három ellentétes irányba tekeredő karcsú akantuszágak, melyeknek szárvégein három-három különféle stilizált tulipán ül, a széthajtó ágak közeit trombitavirágok töltik ki. A tábla színei: barna, vörös, világos-ultramarin, kopott zöld, okker, fehér, fekete.

71. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben középen virágtalan liliomszállhoz hasonló tengelyt alkotó osztás két oldalán hármias volutába csavarodó akantuszágak, az ágvégződéseken négykaréjos rozetták, tulipánok és képzeletbeli virágok, a tábla felső ágközeiben egy-egy kihajló trombitavirág. A tábla színei: rézoxidzöld, okker, vörösesbarna, fehér, fekete.

72. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben a tábla centrumában négy szivalakú sziromból komponált rozetta. A mező felületét ezen kívül hat különböző irányba hajló, örvénylő virágnélküli, egyszerű volutákkal díszített akantuszágak töltik ki. A tábla színei: barna, zöld különféle árnyalatai, vörös, fehér és fekete.

73. tábla. Körszelettel záruló téglalap alakú mezőben két-két ellentétes befelé hajló akantuszpárból komponált ágmotívum, ezek között egy-egy rozettával összekötött rácsos közepű hangsúlyos zöld tulipán, a felső ágak stilizált nagy szekfű motívumokban végződnek, melyek között egy-egy összekapcsolt trombitavirág van. Az alsó ágvégeket tulipánok díszítik. A tábla színei: rézoxidzöld, kopott okker, sziena, fehér, fekete.

74-es tábla. Az egyház és a község vezetői egy 1735-ös nagyméretű mennyezetdeszkán.

75. tábla. A szószék koronája

TARTALOM

ELŐJÁRÓBAN	5
A TEMPLOM TÖRTÉNETE	7
A TÁBLÁK ÚTJA A TEMPLOMBÓL A MÚZEUMBA	12
A KÉSZÍTŐKRŐL	20
A MENNYEZETDESZKÁK KOMPOZÍCIÓJA	23
A MENNYEZETDESZKÁK ORNAMENTIKAI SAJÁTOSSÁGAI	31
A MENNYEZETDESZKÁK KÖZÖTTI ROZETTÁK	38
A MEGYASZÓI KARZATDESZKÁK	40
A SZÖSZÉK KORONÁJA	43
ÖSSZEFOGLALÁS	50
PAINTED JOINERIES IN MEGYASZÓ FROM 1735 (SUMMARY)	53
ХУДОЖЕСТВЕННАЯ РОСПИСЬ МЕГЪАСОВСКИХ МАСТЕРОВ 1735 ГОДА (РЕЗЮМЕ)	56
DIE BEMALTEN TISCHLERARBEITEN VON MEGYASZÓ AUS DEM JAHRE 1735 (REZÜMEE)	59
TÁBLÁK	63

80.83.66-20 Alföldi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: *Benkő István* igazgató

**BORSOD-ABAÚJ-ZEMLÉN MEGYEI
MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG**

35,- Ft

BORSODI KISMONOGRÁFIÁK 9